

MĚSTO v mé paměti

SOUBOR LITERÁRNÍCH PRACÍ
TVŮRČÍ SENIORSKÉ SKUPINY

2009

Finančně podpořeno
Ministerstvem kultury ČR

Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm
příspěvková organizace
Bezručova 519
756 61 Rožnov pod Radhoštěm
tel.: 571 654 747, mobil 777 808 695
e-mail: knihovna@knir.cz, <http://www.knir.cz>

OBSAH

Naše dětství u Rožnovské struhy

Ivan Bajer 1

Velká bitva – příběh skoro vánoční

Anežka a Svatopluk Bajerovi 6

Lavičky

Anežka a Svatopluk Bajerovi 8

Jarek

Anežka a Svatopluk Bajerovi 9

Vápno

Anna Čubová 10

Život

Anna Čubová 11

Přání

Anna Čubová 12

Jak paní doktorka omdlela

Pavel Hon 13

Letní jablíčka

Pavel Hon 14

Návštěva

Pavel Hon 15

Úhoř v paneláku

Pavel Hon 16

Osudy lidí v povětrnosti zdivočelého času

Richard Sobotka 17

Moje osobní vzpomínka na T. G. Masaryka

JUDr. František Pěcha 21

Z rožnovské radnice na Chodskou ulici

JUDr. František Pěcha 22

Vzpomínky na dětství

Helena Polášková 22

Pomoc sousedů vždy vítána

Helena Polášková 24

Ve vzpomínkách prožité chvíle na rožnovském náměstí

Helena Polášková 25

Moje nejmilejší paní učitelka

Helena Polášková 27

Krása Beskyd

Lýdie Repková 28

Krásné Valašsko

Lýdie Repková 30

Přání, Ptáček

Lýdie Repková 31

Červánky, Písnička

Lýdie Repková 32

Staříček cestovatel

Jan Surý 33

Začínáme to sladit Evropě

Jan Surý 34

Staříček stolařským učněm

Jan Surý 36

Sněhová kalamita

Jan Surý 38

Šťastný Nový rok

Jan Surý 40

Rozhovor u řeky

Františka Venclová 43

Rožnovský jezdecký oddíl v mé paměti

Josef Lichnovský 45

Napsáno srdcem

Když se v roce 2007 sešla v rožnovské Městské knihovně skupina seniorů, aby se společně, ale především aktivně zapojili do projektu „Senioři vítáni“, finančně podpořeným grantem Nadace OSF Praha (Open Society Fund Praha), a Nadací České spořitelny, málokdo věřil v trvalejší existenci tohoto uskupení, které je založeno na naprosté dobrovolnosti, kde se od nikoho nevyžaduje nejen žádný příspěvek v podobě zápisného či vstupného, ale není nikomu ani předepisováno, zda tvořit, a pokud se pro tvorbu rozhodne, pak co tvořit. A hle, tato prazvláštní sešlost, kam mají přístup nejen seniorové, ale kdokoliv, existuje v plné aktivitě už třetím rokem.

Nepochybně má na tom zásluhu paní Marcela Slížková, koordinátorka akcí Městské knihovny, jejíž šestý smysl bezchybně napoví, jaký program připravit pro příští setkání, koho z lektorů pozvat k zajímavé přednášce, jaký společný počin dopracovat až do úspěšného finále.

Právě z jejího podnětu vznikl podprojekt „Město v mé paměti“. V něm tvořili seniorové připravili, a Městská knihovna vydala, velmi úspěšné netradiční čtyři průvodce městem Rožnovem.

Z volné tvorby seniorů vydala Městská knihovna almanach „Město v mé paměti“ – soubor literárních prací autorů, kteří vzali v potaz paměť a vzpomínky na někdejší město, také na své dětství v něm prožité, a vše zaznamenali. Hodnota těchto prací je bezesporu značná. Vždyť dnes už jen málokdo ví, kudy například vedla přes město rožnovská struha. Sice víme, co v současnosti který obchod na náměstí nabízí, ale nikdo si nevzpomene, jaké zboží bylo na tomtéž místě nabízeno před padesáti lety; kde byl Bažantův hostinec, kde hotel Radhošť, kde veřejná jídelna, kde se prodávalo maso. A jinde nejprve kožené kabelky, pak mléko a nyní knížky. Z paměti lidí vymizel Bajerův statek, za své existence vzdálený snad jen třicet metrů od náměstí. Historií je už také Jakšíkův statek, i prastará dřevěnice Pavelkových č. p. 72. Vzpomene si dnes ještě někdo, že se před katastrofální povodní v roce 1997 provedla generální rekonstrukce náměstí? A sotva kdo si vzpomene, kdy byl položen první „tratuár“, kdy provedena první kanalizace, kdy zaveden elektrický proud; zaznamenal někdo, která místa jako první osvítila ve městě tenkrát v dávné minulosti elektřina z Kantorkovy elektrárny?

Zmíněné literární práce jsou sice výsledkem dobré paměti seniorů, ale napsány byly srdcem. Jejich účinnost byla prověřena „Malým čtením“ jak v Městské knihovně, tak také v Domově seniorů – tam byly nadšeně přijaty, takže se „Malé čtení“ uspořádalo znovu v roce 2009 z novějších prací, a už je naplánováno další, podzimní „Malé čtení“.

Právě z novějších literárních prací se Městská knihovna rozhodla vydat v roce 2009 almanach „Město v mé paměti II.“. I ten je sice napsán pamětí, ale především srdcem seniorů.

Připomeňme ještě, že v rámci projektu se uskutečnila série zajímavých přednášek, například s MUDr. Janem Cimickým, PhDr. Jiřinou Šiklovou, CSc., PhDr. Danielem Drápalou, prof. Milanem Hambálkem, JUDr. Martou Dvořákovou a dalšími.

Jsou připravovány další aktivity, ale jejich realizace závisí na zájmu a aktivitě účastníků knihovnicko-seniorských setkávání. Dosavadní výsledky napovídají, že toto podivuhodné uskupení bude při každoměsíčních posezeních pracovat i nadále, a také potvrzují, že v žádném případě nepůjde o ztracený čas. Připomeňme také, že záštitu nad projektem „Senioři vítání“ převzala Obec spisovatelů v Praze.

Richard Sobotka

Naše dětství u Rožnovské struhy

Bylo – nebylo, tak začíná řada pohádek. Jenže ono to skutečně bylo. Svě dětství jsem prožil spolu se svými sourozenci a dalšími dětmi u rožnovské Struhy. Šlo především o ulici, která se oficiálně jmenovala a stálé také jmenuje „Na Zahradách“. Ta byla centrem našich her a zábav v průběhu celého roku.

Všech, kteří se do různých her a zábav zapojovali bylo celkem kolem dvaceti, někdy i více.... A sice u nás, u Bajerů jsme byli čtyři sourozenci, u Kopeckých byli tři, po dalších dvou pak u Tobolů, u Šimků, u Kašíků. U Bažantů bydlela další rodina Kopeckých, kteří měli také tři děti. Další pak byli dva u Billů, jeden u Klestilů a dva kluci u Pokorných (autodrožkáři). Mimo toho se u Hanáků v různých obdobích vyskytovaly další dvě až tři děti. K někomu pak také v průběhu prázdnin přijížděly děti, které se do našich zábav a her také zapojovaly.

Bylo vždy samozřejmostí, že jsme se scházeli na betonovém mostku přes Struhu u Kašíků. Pokud jde u mostky, tak jen v této ulici jich bylo hodně – tedy více než mostů v Praze. Největší byl dlouhý lomený most přes Palackého ulici, který začínal u Paláčkova mlýna končil u budovy bývalé lékárny. Vzhledem k tomu již uvedeném lomení a délce nebyl ani průhledný a bylo pod ním vždy tma. Většina dalších mostů a lávek spojovala domy na náměstí se zahradami za Struhou. Další lávka byla od Tobolů. Již zmiňovaný most u Kašíků, lávka u Hanáků, most u Bažantů, lávka ke Kristkové zahradě, lávka u Billů, lávka u Pokorného - malíře. Poslední „Na zahradách“ byl most u Žingorů. Potom již následoval další velký most přes Nádražní ulici u kostela a úplně poslední mostek u Jakšíků před zaústěním Struhy do rybníka. Ten sloužil jako zdroj vody pro papírenskou výrobu světoznámé elektrotechnické lepenky ve Vratislavských papírnách, dřívější Fassmannově papírně. Mostů na celé délce toku struhy však bylo podstatně více.

Struha byla jedním z míst našich her. Od brzkého jara do pozdního podzimu se konávaly závody lodiček od Paláčkova mlýna. Nejzajímavější bývaly závody ještě v době než došlo k regulaci toku struhy, kdy do jejího toku zasahovaly kořeny a větve stromů a keřů rostoucích podél vody. Lodky jsme si většinou vyřezávali sami. Nejlepším materiálem na jejich výrobu byla kůra z velkých topolů, které rostly v dolní části městského parku. Vhodná byla také kůra některých druhů starých borovic. Když nebyla kůra, tak se lodičky vyřezávaly z jakéhokoliv vhodného dřeva. Samozřejmě ten, kdo měl lodičku největší byl obvykle považován za nejlepšího závodníka. Jak jsem již uvedl lodky se pouštěly u mlýna, pak rychle přeběhnout velký most k lékárně, kde se vždy čekalo, komu připluje lodička z temnoty onoho lomeného mostu. Pak následovala nejzajímavější část závodu, neboť podél plotu lékárny rostly vždycky velké rostliny, které nyní již všichni známe pod názvem křídlatka. Rostliny byly hodně velké a zasahovaly do toku struhy, stejně jako jejich kořeny. Do nich se lodičky obvykle zachycovaly a nezbývalo nic jiného, než je vysvobodit pomocí kamenů sebraných na cestě nebo nějakou větví a podobně. Další překážkou byla i velká vrba se svými kořeny proti brance do našeho dvora. Překážkou byl také velký plochý kámen u Kopeckých, keře u Koryčanských a u Bažantů. Proto měli všichni snahu udržet pomocí kamenů svoji lodičku uprostřed toku struhy, kde byl proud nejsilnější. U neregulovaných břehů byly

také mělčiny, které jízdu lodiček zpomalovaly. Občas se lodičky zastavily na různých větvích, které zůstávaly viset pod mosty. Dalším velmi problematickým místem pak byl prostor za Žingorovým domem, kde porost keřů podél břehů byl poměrně hustý. Obvykle závod končil až za mostem u kostela, kde bylo nutno již lodičky pochyťat, protože tok byl pro podstatně vyšší stav vody pomalý. Když nás bylo málo a nechtělo se nám běhat zpět celou tuto vzdálenost, tak závod končil také na mostku k Hanákově zahradě. Tento mostek byl tak nízko nad vodou, že když jsme si na něj lehli, dosáhli jsme na hladinu vody. Pokud však byl stav vody nižší, než normálně bylo nutno se více na hladinu vody z lávky naklonit. No a to byl občas problém. Tak při větším předklonu nad vodu došlo k tomu, že někdo po hlavě do vody spadnul a musel utíkat rychle domů se převléknout. Tato nepříjemnost – vykoupání ve studené struze potkala každého v průběhu doby i při jiných hrách. Takže vlastně všichni byli struhou pokřtěni alespoň jednou za rok, někteří i vícekrát. A aby to bylo jednodušší, tak někteří byli pokřtěni ve struze i v zimě. Jako například můj nejmladší bratr, který měl asi čtyři nebo pět roků. Jednou, když jsme navázeli ze stodoly na Pionýrské ulici seno a vykládali je do prostoru nad chlívem a on jezdil na lyžích z kopečka od Palackého ulice podél plotu našeho dvora ke struze. Nepodařilo se mu na neregulovaném břehu včas zastavit a sjel po mírném břehu a ledu na okraji až do vody. Vzhledem k tomu že měl připnuté lyže, voda ho začala unášet. Lyže ho ve vodě nadlehčovaly a zúžením toku ledem na okrajích byl proud dosti silný. Jeho jediným štěstím bylo skutečně jen to, že ho otec, který byl na fůře sena včas uviděl, seskočil dolů, rychle doběhnul na břeh a zachytil a z vody vytáhnul.

Od jara až do podzimu také všechny dvory podél struhy sloužily jako úkryty při hře na schovávanou. Vzhledem k tomu že v některých domech byly průchody, kterými bylo možno se dostat až na náměstí, všichni zúčastnění je velmi rádi používali. Tyto průchody vedly dvorem a domem u Bažantů, sklepem u Tobolů. Zejména pak průchod Bažantovým domem působil tak dosti tajemně. U Bažantů bývala kdysi věhlasná restaurace, která byla v té době již zrušena a některé části jejího zařízení stály v chodbě průchodu. Jedním takovým byl velký starý vyřazený orchestrion, zabudovaný ve velké prosklené skříni – obdobný, trochu menší jsme později viděli v televizním seriálu „Chalupáři“. V té době již v prostorách zrušené restaurace u Bažantů byla v provozu městská telefonní ústředna a ženy z její obsluhy nás z těchto prostor občas také vyháněly. Dalším tajemným místem byl i sklepní prostor pod terasou před tímto domem ve dvoře. Byl neosvětlený a poměrně velký a nepřehledný, navíc po deštích v něm stála i voda. Voda také stávala po deštích v průchodu sklepem u Tobolů. Tento sklep sice měl osvětlení, ale občas buď někdo ukradl žárovku nebo žárovka prostě shořela či ji ze zlomyslnosti také někdo jednoduše povolil. Vyskytovaly se tam také bedny, které sloužily nájemníkům pro ukládání věcí. Když bylo tma tak sklep vypadal také tajemně a stíny po stěnách působily až strašidelně. Obdobným tajemným místem byly také skladové prostory v zahradě u Bažantů za struhou. Nejdříve byla okna tohoto prostoru zakryta, později, když zde měl svůj sochařský ateliér pan Mužný okna odkryl. Než tento prostor upravil p. Mužný vystěhovali odsud také části zařízení z již uvedené restaurace u Bažantů. Mezi nimi byl i automatický klavír. Jak vyprávěl otec, stával v restauraci a hrával populární melodie. Tyto melodie byly vyděrovány na papírových pásech, které bylo nutno vždy vyměňovat.

Jednou věcí, na kterou jsme se vždy v létě těšili bylo čištění toku struhy. To v době celozávodní dovolené v papírnách uzavřeli stavidlo u horního splavu na Bečvě, odkud byla struha napájena. Voda z koryta odtékla a zůstaly jen menší kaluže v tůních, do kterých se shromažďovali pstruzi, kteří během celého roku žili v řečišti. Bylo sice samozřejmostí, že výlov prováděli místní rybáři, ale my všichni jsme se snažili být rychlejší než oni. Někdy se to podařilo a tak jsme pstruhů nachytali dost, jindy zbylo na nás jen paběrkování zbytků ryb, které se někde dobře schovaly pod kameny. Občas se také stalo, že jsme našli i nějakého raka. Pokud si pamatuji, tak posledního raka jsme chytili pod velikým plochým kamenem, na kterém se u Kopeckých vždy máchalo prádlo. Čištění také bylo příležitostí k tomu, že se našly občas různé „poklady“. Když později byla provedena regulace břehů byl už s raky konec. Pstruhů potom také hodně ubylo.

Když už jsem u prázdnin, tak musím vzpomenout na prázdninovou olympiádu, které se zúčastňovali také téměř všichni. To se ulice u struhy proměnila v naše sportoviště. Někdo vždy donesl nějaký načatý a nepopsaný školní sešit a začaly se vymýšlet disciplíny, které se budou v průběhu léta postupně plnit. A tak krásný rovný dlouhý silnější lískový prut z Hanákovy zahrady se změnil na oštěp, velký placatý kámen v disk a ulice v běžeckou dráhu. Na plot se namalovaly křídou kruhy pro střelbu lukem na jehož výrobu opět posloužily pružné pruty z Hanákových lískových keřů. Na výrobu šípů jsme donesli naše špejle a někdo zase dodal měděný drát na jejich hroty. Nejdelší běžecká trať byla vždy u Struhy ulicemi Na zahradách a podél stodol Pionýrskou a částí ulice Palackého. Tento běh se nechával vždy na sobotu odpoledne, kdy už byl poněkud menší provoz – v sobotu se ještě pracovalo. Výsledky jednotlivých disciplín se zapisovaly do již uvedeného sešitu, kde se provádělo také jejich bodování. Na konci prázdnin se výsledky spočítaly a ten kdo měl nejvíce bodů ze všech disciplín tak dostal nějakou tu medaili a diplom u táboráku na Hanákové zahradě na konci prázdnin. Diplomy se nakreslily na výkresy a medaile se vyrobily z čehokoliv, například z brambor.

Se splněním některých disciplín byl občas problém, protože my s oběma mladšími bratry a sestrou jsme měli řadu povinností, museli jezdit pomáhat na pole nebo jít sbírat borůvky v lese na Koryčanských pasekách. Také když jsme byli doma a nejelo se na pole, tak v sobotu byly doma povinnosti úkoly, např. zamést celý velký dvůr nebo pomáhat opravovat vozy, zemědělské stroje

a náradí. To opět nebyl čas na blbosti kolem prázdninové olympiády, na kterou jsme se vždy těšili. Někdy jsme utekli aspoň na chvíli, někdy na delší dobu a pak byl problém. To jsme pak dostali od rodičů výprask za nesplněné úkoly.

Velkou zábavou všech bylo také letní koupání ve Struze. To se donesly různé desky, posbíraly velké kameny a tok se přehradil. Tím se zvýšil stav vody nad vybudovanou hrází, která byla ještě utěsněna drny. Pak už bylo možno si do vody i lehnout neboť jí tam bylo až nad kolena.

Později se také u Kopeckých na zahrádce odbývaly pingpongové turnaje. Na zakoupení nového stolu peněz nebylo a tak nám pan Kopecký vyrobil z krásných rovných tenkých desek stůl, který natřel zelenou barvou a namaloval bílé lajny po obvodu a středem a zakoupil i síťku a stojany. Plocha stolu nebyla vždy ideální jako u profesionálních stolů. Z počátku byl stůl dosti rovný, ale později, když jednotlivé desky na slunci úplně vyschly na spárách míček začal

odskakovat zcela jiným směrem, než jsme očekávali. To pak bylo dohadování, zda míček byl správně zahráný nebo ne. A protože nebylo tolik peněz, tak se v prodejně hraček a sport u Hanáků nakupovaly jednoduché korkové rakety a ty nejlevnější míčky. Míčků byla dosti velká spotřeba, protože v zápalu boje na něj někdo vždy šlápnul. Pokud byl míček jen trochu promáčkнутý, tak se zaběhlo domů a v horké vodě se celuloidový míček vyrovnal. Občas se ale stalo, že voda byla příliš horká a nepodařilo se míček rychle vytáhnout a výsledkem byl míček sice vyrovnaný, ale více či méně šišatý. No a to pak byl další zdroj dohadů při hře.

Také v zimě byla ulice zdrojem našich zábav. Když kolem vánoc napadnul první sníh. Ihned jsme vytáhli lyže a sánky a chodilo se lyžovat „na kopeček“. To byl prostor za našim dvorem od Palackého ulice svažující se ke struze. Když trochu přituhlo, sněhu bylo tak akorát, tak ve vydlážděném korytě pro svod vody se rychle udělala klouzačka, která končila na břehu struhy. V zápalu klouzání se občas stalo, že někdo opět ukončil svoji pouť po skluzavce ve vodě a bylo zle. Pokud si namočil ve vodě jen ruku, tak se na nic nehledělo a jezdilo se dál. No a do večera rukáv pěkně zmrzнул. Pokud skončil celý ve vodě, tak bylo hůře. Bylo nutno ihned utíkat domů se převléknout a to pak obvykle následoval ještě výprask a zákaz se těchto radovánek zúčastňovat. A to už nemluvíme o tom, jak trpěly podrážky bot při tomto ježdění po ledové klouzačce. Led ve struze byl také zdrojem zábavy. V průběhu zimy průtok udržovali dělníci z nádvorní čety papíren. Když jsme viděli, že se „leduje“ tak jsme vzali různé kůly a snažili se led uvolnit také, pokud byl při větší zimě tok úzký, tak docházelo k tomu, že se ledy zarazily pod mostky a voda začala hodně stoupat a tak jsme od dělníků dostali často vynadáno a že se do toho nemáme plést, protože hrozilo i vylití vody z koryta a zátopy.

Když už jsem zmínil lyžování – chodilo se nejdříve lyžovat na Záhumení „ke kříži“. Zejména v dobách než se zde začalo stavět sídliště pro Teslu. Ten kopec byl už větší než náš kopeček. Později, a to už jsme byli také trochu větší se lyžovalo na protější svahu u chaty pana Lipového. Dnes jsou zde vstupní prostory a amfiteátr valašské dědiny muzea. Kopec to byl už hodně dlouhý a v té době tam také začali chodit i další kluci z nově vznikajícího a rychle rostoucího sídliště Záhumení. Na pořádné lyžařské boty také nebylo. Nejdříve jsme měli lyže s papučovým vázáním, kde problémy nebyly – použily se jakékoliv boty. Později jsme měli zimní boty, kterým se přizpůsobilo vázání na lyžích. Jak jsme zajásali, když se v obchodě objevily gumové lyžáky, které svým tvarem již lépe seděly do lyžařského vázání neboť měly zabudovanou ocelovou špičku. V té době nebyly žádné oteplovačky, ani kombinézy a tak se lyžovalo v teplákových soupravách. Na nákup šponovek také nebylo dost peněz. Větrovky přišly na řadu také později a tak jsme domů po lyžování přijížděli vždy zmáčení, zejména pokud byl sníh hodně mokrá. Tak nezbyvalo, než se doma rychle do něčeho suchého převléknout a mokré věci oblečení rozvěsit po židlích kolem kamen, aby nám to přes poledne uschlo a mohli jsme opět odpoledne nebo druhý den zase jít lyžovat.

Při těchto všech aktivitách nebylo nouze o nějaký ten menší, či větší úraz. Odřená kolena a lokty byly téměř pravidlem. Občas také nějaká ta rozbitá hlava, a to už bylo vždy více krve i problémů s rodiči. Samozřejmě pak byly roztrhané tepláky a maminky měly co dělat, aby nám je stačily zalátat.

A tak ozdoby v podobě zalátaných kolen a loktů byly na teplákových soupravách v našem mládí u všech samozřejmostí. Vzpomínek na další zábavy a povinnosti by jistě bylo více, ale to zase někdy jindy.

Velká bitva – příběh skoro vánoční

To když náš staříček vyprávěl, to jsme s bráchou ani nedutali a mnohdy se báli. V létě u staříčka v Zašové, to nebylo moc času. Chodívali jsme se stařenkou do Podhůří na hafery, nebo na klocky šišky. To bylo krásně v lese. Nejen kouzlo těch nádherných velikánů a přírody, které mocně působilo na dětskou duši, ale taky přítomnost naší milé stařenky. Vedla nás k zásadě: „Všední den je na práci, neděle k odpočinku“. Velkým úsilím si naši staříčci zajišťovali živobytí. A když jsme s nimi jedli, museli jsme s nimi i pracovat, abychom si též jídlo zasloužili.

Se stařečkem jsme taky chodili na hříby. Jój, to by se chtělo běhat, tolik síly bylo, ale muselo se jít velmi pomalu vedle staříčka. Byl v 1. Světové válce raněn a nemohl se ohýbat. Když našel hřib, musel jsem jej opatrně, pomalu vyloupnout. Ale radost, že jsem někdy uviděl hřib dřívě, než stařeček mi byla náhradou. A to po všech těch našich zásluhách staříček slíbil, že bude vypravovat. To jsme byli najednou hodní a těšili se.

Jednou u sousedů zakdákákal jejich bílý kohout jako kura. Snesl černé vejce, věřte nebo ne a hlásil to, jak to dělávají kury. (Dřívější kury se vývojem změnilly ve slepice – pozn. autora) No a hospodář – soused jak to slyšel, věděl, co má dělat. Hned ještě teplé vejce dal pod paži a bez přestání nosil vejce 3 týdny. Za odměnu se z vejce vylíhl skřítek. Byl to domácí hospodářček. Říkalo se mu Špírek. Ovšem doma, v hospodářství i na poli věděl. Kde měli Špírka, tam se dobře dařilo. Ale musel mít veškerou péči. Jakmile se pro práci zapomělo připravit, co měl Špírek rád, hned vyvedl nějakou lotrovinu hospodáři nebo jeho rodině. Tak jednou večer, po těžké práci unaven, sedl si na své místo u okna na štokrle (jak se říkalo židli bez opěradla) a sáhl na polici pro fajku. Ale fajka nikde. Děcka věděli, že je po večerní pohodě. Kde jen může být? Kde jsem ji včera položil. Všech se vyptával, nikdo nevěděl. Všichni se pustili do hledání, ale hledejte při šklébíku. Nikdo nic nenašel a unavení šli spát. Ráno, když vyšel soused z chalupy, aby dal dobytku, houpala se jeho milá fajka na stromě. No, kdo jiný než Špírek mohl takovou lumpárnu udělat, když děcka byly s nimi na poli. Aha zapoměli jsme na Špírkův hlad. A tak si dlouho dávali pozor a opět podstrojovali. Tady stařeček příběh ukončil, aby nám jej večer mohl dovyprávět.

„To jsme se dlouho zdrželi a tak honem dohonit zameškanou práci“, zavelel staříček. Jeden pilně stařence utíral nádobí a druhý pomoct rovnat nasekané dříví. Já jsem šel se staříčkem. Když jsme vyšli z chalupy, můj pohled padl na sousedy a už nikdy jsem se nezbavil strachu, z toho místa a z těchto lidí. Ani s jejich děcký jsme si nikdy od strachu nehráli. Soused byl vyšší, hubený a levou ruku měl ohlou, jako by mu zůstala od toho třítýdenního držení vejce. To mě přesvědčilo o pravdě staříčkova vyprávění. Byl jsem ale zvědavý, jak asi Špírek vypadá. Celé dětství pak moje bázeň smíchaná se zvědavostí hleděla k sousedům.

Jindy staříček vyprávěl, jak v kůlně a stodole bydlí Cepek. V první chvíli jsem byl rád, že tady něco máme, jak sousedé, i když mě připadal méně než Špírek. Ale co je to takový Cepek? Jíst nepotřebuje, živí se sám. Staříčci mu nic nepodstrojovali, to jsem věděl, taky není nijak užitečný, ale sloužil staříčkovi večer, kdy se nám ještě nechtělo spát. To už on vstával a mohl nás někde vyděsit. Přes den ale, když stařenka potřebovala donést dřevo z kůlny a my kvůli Cepkovi nechtěli jít, říkala:

„On teď spí, nedělejte rámus, ať jej nevbudíte.“ Tím ale vzbudila naši zvědavost a my jsme se rozhodli za každou cenu jej najít spícího. Jak asi vypadá. Potichu jsme všude nahlíželi, prohledávali a nic. Až když jsme uslyšeli stařenčiny kroky a nějaká nesrozumitelná slova, honem jsme nabírali dřevo. Důvod, proč jsme tam tak dlouho, jsme žádný neměli, a že jsme hledali Cepka, bychom si za nic na světě nepřiznali.

Když nám roupy nedaly spát, to nás staříček uklidňoval zase Snopkem. Snopek byl nejúčinnější. Byl v bezprostřední blízkosti. Bydlel pod postelí a běda tomu, kdo vystrčí nohu nebo se i jinak hne. Hned jej chytne a ztáhne pod postel. Dýchání se zastavilo z té hrůzy. A rychle usnout a nemyslet. Víc staříček říkat nemusel. Ta dětská fantazie si už představí tu největší škodu, kterou Snopek může člověku vyvést.

Být na Silvestra u staříčka byl náš sen od té doby, kdy jsme u nich jednou Silvestra prožili. Byl ten den tak nějak jiný, zvláštní, něco bylo jakoby ve vzduchu. Odpoledne, ale to už byla tma, nám staříček vyprávěl, jak to bylo

o půlnoci. Kousek od nás se budou pasovat dva velcí bojovníci. Jeden, co už toho mnoho zažil, je zkušený, ale už trochu slabší a druhý mladý, plný sil, ale velmi nezkušený. Jak udeří půlnoc, začne velká bitva. Starý rok nemá nejmenší chuť ustoupit novému roku. Starý rok jeden s druhým tříská o zem je slyšet silné rány. Všichni to uslyší. Mnohdy se i blýská od těch bouchanců, které si ušetřují. Však to vše uvidíte a uslyšíte. Nám se oči oběma zavíraly

a tak jsme do sebe bouchali jako bychom byli starý a nový rok. Ale ani vzájemné buzení k ničemu nebylo. V teplé peřině jsme se asi oba najednou propadli do snů. Jak jsme ráno byli nešťastní. Hádali jsme se, který ten rok to vyhrál. A tak na staříčka. Staříčku, kdo vyhrál, a byly velké pecky? A staříček se podíval na nás od nějakého čtení a že „Neříkejte, že jste to neslyšeli. Takové rány by probudily i mrtvého a toho světla jak ve dne. No a kdo vyhrál? Jó vyhrál to nový rok jako vloni. A já bych raději aby vyhrál starý, vždyť byl zkušenější.“

Zapsala Julie Radhošská

Lavičky

Myšlenky na zprůmyslnění Rožnova vytlačily rozvoj lázní, které měly věhlas i za hranicemi naší vlasti od půlky 19. Století do poloviny 20. Století. Toto velké bohatství ochromila 2. Světová válka. Mnoho lidí se v době rozkvětu lázní zabývalo různými službami hostům a tak v tomto kraji bohatém na kamení bylo přece jen trochu peněz na obživu.

U soukromé firmy „Povoznictví“ byl kromě jiného na jaře objednan rozvoz la viček pro hosty. Z obecních stodol na „Pionýrské ulici“ byly nakládány na platoňák 4 m dlouhý a 2,5 m široký a dva koniči museli tahat, popojíždět, zastavovat a čekat. Hustě byly rozmísťovány na náměstí v parčíku i kolem něj, v horním i dolním parku, též podél Nádražní ulice, horního i dolního nábreží, v ulici Palackého a taky na Stráni.

O pohodlné posezení a správné rozmístění laviček do příjemných zákoutí, nebo naopak s pěkným výhledem, se v těchto místech staral soukromý povozník pan František Bajer. Na více než stovce laviček mohli hosté odpočívat, dýchat čistý, léčivý vzduch a opěvovat krásy Valašska.

Po útlumu lázeňství se již lavičky neobnovovaly, ale ty, které stářím nezašly, se i nadále rozvážely. A to již dorůstali v povoznictví synové a ti byli vedeni ku pomoci. Na jaře naložit a rozvést, na podzim opět posvážet do suchých stodol. Kolem půloviny 20. Století musely stodoly ustoupit výstavbě papírenského a mopáckého činžáku, byly lavičky ukládány na zimu v bývalé věznici za obecním úřadem.

V této době si lavičky užívaly dlouhého věku. Pokud je zub času nenahlodal, sloužily svému účelu. Ani ten největší uličník by si nedovolil ničit veřejný majetek. Chudoba na Valašsku, přísní otcové, zajisté u obecný postoj k věcem potřebným a dobrá výchova zajistily, že si děcka vážily všeho, co sloužilo všem. Lavičky se ještě, i když v malém množství umísťovaly kolem lázeňských stezek, ale tam tuto starost měli myslivci.

Jarek

K lázeňství v Rožnově se pojí příběh Jarka, od tří let napůl sirotka, který po pár letech nevydržel otčímovo hrubé zacházení, surovosti a vyčítání pomalu každého snědělého kousku chleba a utekl i od dobré maminky, která proti hrubostem druhého manžela nic nezmohla. Jarek dostal lístek s maminčinou prosbou přátelům. Jmenovali se Holubovi. Provozovali kovářské řemeslo

a bydleli pod Sokolovnou, říkalo se na sklepě. To byl nový Jarkův domov.

I tady musel pracovat a pomáhat, aby si zasloužil jídlo a střechu na hlavou. Ale již tu s ním nikdo nezacházel hrubě a surově. Po mamince mu bývalo smutno, ale strach z otčíma mu nedovolil se za ní rozběhnout. A maminka? Copak ona mohla. Pro práci na poli a kolem dobytka se jen velmi zřídka dostala do města potěšit svého synka. I ona se velmi potěšila.

Jarek svou snahou a pílí pomáhal svým dobrodincům a ještě si na boty a jiné Bukovské potřeby a tužby uměl vydělat peníze. Dostal od Holubů voziček, se kterým stával na nádraží před příjezdem vlaku a odvážel kufry a zavazadla lázeňským hostům na místo jejich ubytování. Nelehká, úmorná námaha to byla pro tak malé nohy a slabé ještě síly. Ale vidina vydělané koruny a představa nových botů, jak byly ty staré už dořené a palce se klubaly, dodávala sílu. To bylo statisíce ušlých kroků, než byly nové boty. Ty pak byly s velkým zálibením často prohlíženy a bylo jim slibováno „Budu si je šetřit.“

Odvozce, který měl povolení od obecního úřadu, měl přednost, takže když přijel vlak, Jarek musel čekat, co na něj zbude.

Jak velké štěstí se na něj jednou usmálo. Kdo pochopí radost kluka, když ještě po desítkách roků se oči zaplaví slzami, při této radostné vzpomínce. "

No, to byl odvozce již dostatečně zatížen a ještě zbyla mladá, smutná, ale hezká paní s malým neduživým, bledým chlapcem. Voziček byl plný jejich zavazadel a jel ztěžka. Několikrát si musel dodávat sílu: „No, jsem přece už skoro chlap“, než došli až na „Úsměv“ (dnešní Forman). Jó, tehdy nebyla cesta takto mírná. Jarkovi se zdálo, že jde do střechy. Krok co krok. Zrovna takové vedro a síly u konce. Ještě pár metrů a již se zatáčí. Odměna za tuto námahu byla převeliká. Nikdy předtím ani potom tak velký peníz nedostal. Jen koktal, že nemá peníze na vrácení, když mu paní s úsměvem podala stokorunu a dodala: „To je tvoje.“

Údiv a blaženost jej tak ochromily, že zůstal jako solný sloup. Nemohl uvěřit, že slyšel dobře. Ale v momentě si přebral znovu její slova a pak rychle upaloval a už nebyla ani horko ani nedostatek sil a jen radost a zase radost. Ještě se mihla myšlenka. Poděkoval jsem nebo ne? Celý člověk, když je zaplaven radostí, je vše ostatní naprosto nedůležité.

Vápno

„Tož zítra nebo pozítří budeme hasit to vápno, co je ve stodole v tych papírových měchoch, které přivezl Forman.“ Tak rozkázali staříček při večeři, ze které se ještě kouřilo a v půllitřákoch vonělo domácí podmáslí, ve kterém plavaly kousky másla, co jsme si mazali na horké brambory. Žádný se neodvážil něco odpovědět. Staříček nám v rodině a chalupě vládl spravedlivě a jako rodina jsme ho poslouchali na slovo. Ještě než jsme odešli od stolu, bylo nám děckám přikázáno, abychom ze školy byli včas doma.

Ráno staříček vykopal u stodoly větší jámu, nachystal pár pořádných desek. Veliký kalfas odpočíval za stodolů pod střechů, a ten staříček s pomocí všech umístili u jámy, co byla vykopaná.

Po včasném příchodu ze školy staříček rozkázali, aby jsme si vzali trakač a dovezli z potoka větších kamenů. To jsme museli jeť dvakrát. Kameny byly těžké a kluzké. Museli jsme to s bratrem zvládnout. Stařenka nám přichystala ještě všem chleba s trnkama a hrnek mléka. Tak jsme se posilnili, oblékli staré háby, obuli gumáky a byli jsme připraveni na hašení. Staříček se stařenků se pokřžovali a nám přikázali: „Vemte putně a noste rychle z potoka vodu.“ Putně byly těžké a z vody jsme je sotva táhli. Ostatní členové rodiny se postavili ke kalfasu s hráběma a motykama. Starší bratr nosil ze stodoly vápno. Kusy byly veliké bílé hrudy. Z papíkových pytlů se prášilo a z kalfasy také. Rychle jsme ty hrudy poléváli – vápno šumělo, bublalo a veliké kapky vystřikovaly ven. Stařenka křičela: „Pozor na oči, je to neřádstvo!“ Celá rodina měla práci až do večera. Sousedí, co chodili okolo nás zdravili: „Pomáhej pán bůh. A můžeme si přijď na trochu hašeného vápna, staříčku?“ „Ale jenom přijďte, je toho dost.“ Kalfas se plnil bílou hmotou, stále to

bouřilo a šumnělo. Staříček vzal dlouhou tyč, na konci byl uvázán starý hrotek a nabíral z kalfasu řídké vápno a plnil vykopanou jámu. Konečně poslední kusy vhozeny do kalfasu, poslední putně vody. Staříček zakryl jámu deskama, přidal kameně na desky a vše se uklidilo. Zametlo se ve stodole a už jsme slyšeli zvonit klekání. Čas poklizení ve chlévě a chystání večeře. U stolu říkal stařenka staříčkovi: „Dneska jsem tu večeři trošku přilepšila, přidala jsem do polévky vajíčko.“ Chutnalo všem velice, stařence zářily oči. Byla velice spokojena, že to vápno je zhašené a můžeme vybílit chlévy – podsínek světnice. To zas bude práce, ale také vůně čistoty celého domu.

Sousedí nezapomněli a pro vápno si chodili. Staříček občas brčel, že vápna ubývá. Stařenka ho chlácholila: „Ale Lojzíku, je ho dost ještě pro všechny.“ Ale my jsme jako děcka spokojené nebyly. Vidina holého hašení nám nebyla moc po chuti, jenže co staříček poručí, to musí byť. „Tak, tak, Lojzíčku, máš pravdu. A je to fenik“ prohlásila stařenka. A jako ženská měla poslední slovo!!!

Život

Život se člověku po narození odvíjí jako zlatá, stříbrná nebo bronzová stuha.

Narodili jsme se nazí, ale někdo už bohatý. Bohatý, co oplývá hmotnými statky, jiní bohatí na vědomosti, tituly, postavením. Podle toho, jaké měl štěstí na tomto světě. Každý jednatlivec si svůj život řídí sám nebo s pomocí rodiny i poradců. Jsou lidé, co takřikajíc proplouvají životem lehce, protože je jim štěstěna stále v patách. Nemusí ji vnímat a ona se jich drží, prostě je štěstěna miluje. Jiní se musí celý svůj život velmi snažit a vše si zasloužit. Štěstí jako by na ně zapomnělo nebo se zatoulalo hodně daleko a nenašlo cestu zpět.

Ať je tomu tak nebo jinak, život je veliký, krásný dar pro každého a jak s tím darem zachází je věcí samotného. Stačí se podívat kolem sebe, na chvíli se zastavit, co je okolo nás krásy. Někoho pozdravíte – „dobrý de, rád vás vidím“ – a srdce se rozechvěje radostí. Vidíme krásné květiny, stromy, domy, kostely v dáli hrady, zelené louky, zvířata, určitě pocítujeme radost. Samozřejmě že přijdou chvíle smutné, nemoc a lehký smutek, ztráta blízké osoby. Je to také život, ale je to i smrt. Je to spravedlnost, pro všechny stejná, ať byli v životě dobří, zlí, závistiví, lakomí nebo jenom ubližovali jiným, je konec života i pro takové. Prostě je život, ale i konec života

...

Přání

A co si ještě přeji?
Chtěla bych znát a dělat
věci umné
a někdy snad i trochu
nerozumné,
chtěla bych ráda zpívat, tančit
habaneru, dlouhou sukní vlát
jak vlajka na škuneru a v rytmu slyšet nohy bosé ...
Co dělat však, když mládí
vzdálilo se?
I vzít jehlici a klubko, svetry plést?
Pokorně přibývajících křížky nést?
To se mi už dělat nechce!
Chci chodit jako v mládí, svižně a lehce
A používat krémy proti vráskám
A zelenou dát všem tajným láskám!!
Toulat se lesem s batohem na zádech,
Bloudit po zámcích a hradech
Vyhledávat v lese skryté hříbky,
Slunce prosit o polibky.
Přimknout se k světlům dětských očí,
Do světa pohádek s nimi ráda vkročím.
A mají-li ti lidé moudří jakés zdání
Zda to ta starší paní nepřehání?
Jsem sice už věkem zralá
Stárnu sic, ale ještě nejsem stará!

Jak paní doktorka omdlela

Před asi čtyřiceti lety, když jsem se vrátil domů z „vojny“, kde jsem sloužil vlasti jako zdravotník, začal jsem mít nějaké zdravotní problémy; jejich řešení znamenalo třicetkrát si nechat píchnout do svalu injekci.

Hned při aplikaci první dávky jsem se mé paní doktorky zeptal, zdali bych si nemohl další injekce aplikovat doma, až po pracovní době a bez komplikací – totiž: abych se k ní v pracovní době dostal, musel jsem na „píchačku“ získat několik podpisů – mého šéfa, vrátného s potvrzením doby, kdy jsem opustil bránu závodu, potom kdy jsem došel k lékárně, kdy jsem ji opustil, čas, kdy jsem prošel znova vrátnicí zpět do práce – zkrátka byrokratický šiml ržál, až se hory zelenaly ! A já jsem takovýchto injekcí „píchal“ na vojně i několik desítek denně ! Paní doktorka váhavě souhlasila s tím, že aspoň první si píchnu hned druhý den sám a před ní, aby se přesvědčila, že mi to opravdu jde tak, jak předpokládá.

Druhý den jsem se dostavil, obdržel jsem vyvařenou stříkačku, otevřel ampulku napilováním a ulomením vršku, natáhl její obsah do stříkačky; seděl jsem na židli naproti ní u jejího psacího stolu a ona mě sledovala (zdálo se mi) s jakýmsi napětím. Když jsem si zabodl jehlu do předloktí, paní doktorka se na židli tiše sesula do bezvědomí; po vzkříšení sestrou mi řekla: „Vy jste mi ale dal! Já mohu pacientovi „ubližovat“ jakkoliv (s oblibou např. trhala hnisající nehty a podobné „bonbónky“) , ale aby si pacient ubližoval sám, na to žaludek nemám!“

Protože podobný názor zastávala i manželka, odcházela následujících osmadvacet dní na procházku vždy na dobu, než jsem se „bodl“, aby nemusela být svědkem mého „sebeubližování“. Nakolik mi injekce tenkrát pomohly, to už dnes nemohu opravdu posoudit, ale injekční stříkačku a vzpomínku na to, jak jsem svoji paní doktorku přivedl do bezvědomí, mám dodnes.

Letní jablíčka

Snad mohu říci, že již při prvním setkání s malířem Františkem Podešvou jsme si navzájem takřkajíc „padli do oka“. Že mi byl vrcholně sympatický on, bylo nabíledni – starší, uznávaný umělec, který se mnou jednal jako se sobě rovným – to by konvenovalo ješitnosti i méně skromného mladíka, než jsem byl já; čím jsem byl sympatický já jemu, mohu se jen domnívat. Faktem je, že když jsem při druhé návštěvě na Soláni přinesl fotografie z prvního setkání, byl jsem neprodleně jmenován „dvorním fotografem“ s tím, že budu v budoucnu fotografovat obrazy, které budou na výstavách – pro účely archivní i do katalogů apod. A hned mnou fotografovaný první obraz, „Letní jablíčka“, se pojí s půvabnou historkou: Mladá žena v šátku drží v náruči ošatku plnou jablek – jedno z nich jako by nabízela malíři. Obraz se mi příliš nelíbil díky zemitým, hutným barvám; po zpracování (černobílé) fotografie mne však zaujal výraz a gesto ženy, stejně jako celková kompozice obrazu. Při odevzdání fotografie jsem se Mistru Podešvovi o mých střídavých sympatiích k tomuto obrazu zmínil (s dotazem na použité barvy) . Malíř se neurazil, ba naopak: zdůvodnil mi použité barvy tím, že maluje pro budoucnost, ve které všechny barvy takřkajíc „zajdou“, tj. ztemní a ztlumí se – a pak to bude teprve „to pravé ořechové“!

Při příští návštěvě měl pak pro mne nádherné překvapení: „Aby se vám můj obraz líbil pořád, a to nejen v černobílé reprodukci, namaloval jsem jej znova jen pro vás, a to něžnými akvarelovými barvami – jako honorář za vaše fotografie, jestli s tím souhlasíte!“. Kdo by nesouhlasil – byl jsem přešťastný! A obrázek visí dodnes u nás v obýváku, kde ho mám každodenně na očích – a stále se mi líbí! Přece jen je to něco jiného, než když koupíte na výstavě obraz, který se vám sice líbí, ale je jaksi neosobní, bez vztahu autora k vám! A dodnes vyvolává vzpomínky na mého vzácného přítele, i když už není téměř třicet let mezi námi!

Návštěva

V září 1987 jsem služebně pobýval v tehdejší NSR – ve Wetzlaru. Školení, které jsem tam s kolegou absolvoval, bylo velmi náročné, takže jsem každý den po návratu do penzionu, kde jsme bydleli, doslova padal únavou.

V pátek jsem však – přešťastný, že se mi splnil sen – z kapesného jsem si koupil kvalitní radiomagnetofon – únava neúnava – začal vybalovat „úlovek“. A hned jsem spustil kazetu, kterou jsem koupil ve vedlejší obchodě. Byla to hifi nahrávka melodií z Mozartova Dona Giovanniho (v ty dny uplynulo právě dvěstě let od její premiéry v Praze).

Zcela jsem se ponořil do nádherných melodií – v pokoji se už smrákalo – když se mi najednou zdálo, že nejsem sám. Znáte ten neodbytný pocit, že vás někdo pozoruje? – Tak to jsem právě pociťoval sám, ale nebylo to nikterak nepřijemné.

„To je nádhera, jak to děláte?“ zazněl najednou neznámý, ale přesto velmi sympatický hlas (bylo to pochopitelně německy, ale byl jsem už pár dní ve Wetzlaru, kde kolem mne zněla němčina od rána do večera, tak mi to připadalo normální). V koutě v křesle se rýsovala nejasně drobná postava v jakémisi maškarním oblečení – samá krajka. „Jak to dokážete, že vám hraje celý orchestr, zpívají sólisté i sbor, vždyť se do té malé skříňky nemohou vejít!“ pokračovala postava.

Co na takové otázky odpovědět? Zadíval jsem se do kouta, zdálo se mi, že rozeznávám na hlavě bílou paruku s loknami – to není možné! „Kde jste se tu vzal?“ odpověděl jsem otázkou, neboť jsem jej poznal – byl to sám veliký Amadeus!!

„Jednou za sto let se mohu na chvíli vrátit zpátky, abych zjistil, jestli lidem má hudba ještě něco říká, zdálky ji slyším, jestli někde hraje – ale řekněte mi, jak to děláte?“ opakoval tvrdošijně. Jak stručně vysvětlit někomu, jak se zaznamenávají a reprodukuje zvuky, když pravděpodobně nikdy nic neslyšel ani o elektřině, ani o polovodičích a všech těchto věcech, a navíc jste z takové návštěvy celý zkoprnělý? „Za dvěstě let od vaší doby lidstvo mimo prostředky, jak se co nejúčinněji zabíjet, vynalezlo i mnoho příjemných a prospěšných věcí, a toto je jedna z nich!“ V duchu jsem usilovně hledal otázky, na které bych chtěl slyšet jeho odpovědi, ale předešel mne: „Mně stačí, že jsou i po takové době lidé, kteří moji hudbu poslouchají, děkuji vám – teď se mohu klidně vrátit!“. Už jsem se mu nestačil vyznat ani ze své lásky k jeho hudbě a cítil jsem, že už je pryč. Dozněl závěrečný sbor z Dona Giovanniho a kouzlo pominulo. Rozsvítil jsem a šel se osprchovat.

Dnes bych nedokázal říci, jestli to byla pravda nebo se mi to jen zdálo – moje racionálně založené já se tomu vzpírá uvěřit – ale každopádně si na to vzpomenu vždy, když slyším Mozartovu hudbu, a vždycky je mi blaze u srdce.

Úhoř v paneláku

V době, kdy jsme se nastěhovali do našeho paneláku, nebyly ještě všechny byty obsazené. Zvlášť ten zcela dole, který byl v „suterénu“ (ve skutečnosti v přízemí) jediný, jaksi nebylo možné udat. Nakonec jej dostali mladí manželé, kteří brzy očekávali radostnou událost – a to bylo na počátku naší příhody.

Nastávající maminka už byla doma v očekávání oné radostné události, a co má taková čínorodá mladá žena doma stále dělat? Tak pořád uklízela, smejkčila a leštila i to, co se už dávno lesklo. Najednou kdesi v koutku předsíně uviděla jakési nepatrné smítko, které tam přeci nemělo co pohledávat! I pootevřela dveře do oné místnůstky, aby popaměti, bez rozsvícení, vylovila smeták – když ji cosi slizkého silně praštilo přes ruku!

Jaký byl její úlek, když poté v oné místnůstce rozsvítila, a na podlaze se mrskal metrový had, se můžeme jen domnívat, ale zasvěcenci tvrdí, že to onu radostnou událost o poznání urychlilo!

Když jsem toho dne přišel z práce, zaujalo mne, že na chodbě stojí nad kýblem, přikrytým hadrem, skupina sousedek. Po mém dotazu mi poodkryly kýbl – ve vodě se zmítal živý úhoř! Kromě toho, že jsem vlastně poprvé v životě viděl živého úhoře, první, co mne napadlo, bylo, kde se tady vzal?

Vysvětlení bylo jako obvykle jednoduché: Soused o patro výš získal úhoře kdesi na svých cestách, dal ho do vany a těšil se na pochoutku, až ji jeho manželka připraví (možná, že si myslel, že poté v duchu známé pohádky i porozumí řeči zvířat) - úhoř však se ve vodě mrskal tak, až vyskočil z vany a protože jsme neměli vany obezděné, vlezl do odpadu, o patro níž z odpadu do záchodové mísy a z ní ven!

Naštěstí se tím porod až tak moc neuspíšil, předčasně narozená holčička byla naprosto v pořádku a je z ní dnes krásná máma, která svým dětem vypráví vlastně už pohádku „Jak na svět skrze hada přišla“!

OSUDY LIDÍ V POVĚTRNOSTI ZDIVOČELÉHO ČASU

Toto jsou příběhy dvou rodin, jsou kruté a odehrály se tak dávno, že už snad ani nemohou být pravdivé.

Příběh obrázku

Podzim se valil za okny plnou silou. Kapky deště stékaly po okenních tabulkách a bubnovaly na oprýskaný a zkorodovaný plech parapetu. Až příliš časný podvečer zalehl svou černí ulice, jen pouliční světla matně pableskovala v neklidných kalužích a prosvětlovala provazce vody, valící se v černotě odkudsi z nadzemského chrliče.

Uvnitř pokoje paní Heleny Chlebovské však bylo vlídně a útulno. Seděli jsme u stolu. Odložené noviny, šálek stydnoucí kávy, dioptrické brýle. Hořící cigareta. A vzpomínky. Vzpomínky na čas, který minul tak dávno, a přece zanechal svědectví, nechtěné, jaksi mimoděk, jako by na tom příběhu vlastně ani příliš nezáleželo, když kosti těch lidí dávno ztrouchnivěly a zem se slehla na propadlých hrobech. Vlastně se ani neví, kde ty kosti leží, vždyť ani těch hrobů není. Svědectví, které čas přece vydal, má podobu nevelkého obrázku.

Je to obrázek vlčích máků, pastel, lehce tónované barvy, rozměr 22 na 22 centimetrů. Zlacený rámeček, léty už trochu ošuntělý. Obrázek byl namalován v roce 1939 v Ostravě židovskou lékařkou Josefínou Herzogovou. Na prahu třetího tisíciletí vlastnila obrázek vlčích máků paní Helena Chlebovská, která v té době žila v Rožnově od Radhoštěm.

„Tenkrát v devětatřicátém mi bylo snad pět roků,“ vzpomínala paní Helena Chlebovská. „Josefína Herzogová, říkali jsme jí důvěrně Jožka, byla lékařkou a vedle své lékařské praxe také výborně malovala. Herzogovi měli v Ostravě řadu dobrých židovských přátel, co čtrnáct dnů se pravidelně scházeli. Ale neuzavírali se. K nám tito velmi vzdělaní, nesmírně příjemní, jemní a korektní lidé chodívali i mimo tyto klubové dny. Herzogovi měli jediné dítě, syna Petra, narodil se někdy v roce 1929. Ještě před vypuknutím války, a ještě předtím, než začaly dramatické odsuny židovských občanů do koncentračních táborů, přijela k Herzogovým na návštěvu jejich tetička z Francie. Když se po nějakém čase vracela domů, rozhodla se vzít malého Petra na prázdniny k sobě do Francie. Tím, jak se zanedlouho ukázalo, mu zachránila život.“

Signály o zhoršující se situaci přicházely stále častěji a stále intenzivněji, ale Herzogovi jakoby je nebrali na vědomí. Ani přes varování přátel, ať emigrují, dokud je čas, ani přes očividné události těsně před válkou, i po jejím vypuknutí, nevěnovali poplašným zvěstem zvláštní pozornost.

Dnes je pro nás jejich tehdejší jednání nepochopitelné, ale oni věřili, že v Masarykově a Benešově republice máme vyspělou demokracii, cítili se v Československu bezpečně. V Ostravě měli svůj domov. Nevěřili, že by se jim něco zlého mohlo stát.

Nežili v této víře sami. Podobné to bylo i s Dr. Kemplerem, lázeňským lékařem v tehdy proslulých klimatických lázních v Rožnově pod Radhoštěm. Ani on nedbal varování přátel. Přece byl jednoho dne nejprve přinucen opustit svou vilku a přestěhovat se do méně kvalitního bytu. Pak musel nosit

oděv s našitou židovskou hvězdou. I přesto až do poslední chvíle nevěřil, že by situace mohla dospět až do krajnosti. Co horšího, než to nedůstojné ponižování by se mu ještě mohlo stát? Jednoho dne musela celá rodina nastoupit do transportu. Tím jejich příběh skončil, jako by se po nich země slehla, už je nikdy nikdo nespátřil.

Podobné to bylo i s Herzogovými z Ostravy. Přinutili je nastoupit do transportního vlaku, odvezli neznámo kam. Kde a jak skončili nevím. Oba zahynuli v kterémsi koncentračním táboře. Už se nevrátili.

Petr, syn Herzogových, měl větší štěstí. Spolu s francouzskou tetou pobývali za války v Anglii. Přežili nálety na Londýn. Dnes už nelze zjistit, jestli se po válce vrátili do Francie, nebo se odstěhovali do Ameriky.“

Obrázek namalovaný jemnými pastelovými barvami připomíná přívětivé, ale už hodně vzdálené léto. Ve spodní části je signován šifrou dvou spojených písmen JH, což jsou počáteční písmena jména lékařky a malířky Josefíny Herzogové. Na zadní straně obrázku je obyčejnou tužkou napsáno: *Věnováno paní Táborské. J. Herzogová. 1939.*

„Táborská byla moje babička,“ upřesnila paní Helena Chlebovská.

A dodala: „Mám ten obrázek vlčích máků strašně ráda. Je to vlastně jediná věc, která po rodině Herzogových zůstala.“

Dodejme, že také paní Marie Chlebovská před několika lety odešla do míst, snad lepších, než tady na zemi, ale bez návratu.

Tragédie rodiny Finkovy

Na počátku našeho příběhu byla malá černobílá fotografie o velikosti 4 x 4 centimetry, jaké se pořizovaly v meziválečném období tolik oblíbeným fotoaparátem, důvěrně nazývaným „boxík“. Na snímku zhotoveném na podzim roku 1928 jsou dvě dívky, nejlepší kamarádky, Libuše Kociánová a Hanička Finková. Snímek byl pořízen v Rožnově pod Radhoštěm, u velkých kamenů v parčíku před tehdy Lázeňským – dnes Společenským domem. Na pozadí je dobře patrná budova někdejší měšťanské školy, dnes Základní umělecké školy.

„Můj bratr Vojta Kocián vystudoval přírodní vědy, promoval v roce 1928, potom přednášel v Praze,“ zavzpomínala po více jak třech čtvrtích století někdejší dívka z fotografie Libuše Kociánová, dnes emeritní učitelka Libuše Hložánková. „Tehdy nám Vojta, coby mladý vědec, o těch kamenech zasvěceně vyprávěl, tak jsme se na ně šly s Haničkou Finkovou podívat. Mým malým fotoaparátem boxíkem nás u něj vyfotografovala Drahuška Chvapilová.“ Na snímku patnáctileté slečny, věrné kamarádky, jsou oblečeny do stejných dlouhých kabátů s kožešinovým límcem. Dokonce mají i stejný účes, vlasy hezky upraveny na pěšinku, ten nosí někdejší dívka z fotografie Libuše Kociánová, provdaná jako Hložánková, podnes.

Žádná z obou dívek nemohla tehdy ani tušit, jak dramatické proměny je o pouhých několik let později čekají. Ani to, jak odlišně se jejich osudy budou odvíjet.

Libuše Kociánová vystudovala učitelský ústav a stala se učitelkou. Provdala se a přijala příjmení Hložánková, má děti, vnoučata a pravnoučata. I ve vysokém věku se zajímá o dění kolem sebe, je Sokolkou a pravidelně cvičí. Nezapomíná na staré přátele.

Nezapomíná ani na někdejší časy. Stále vzpomíná na svou nejlepší přítelkyni Haničku Finkovou. Osud Haničky Finkové se odvíjel v docela jiných peripetích, ostatně jako osud celé rodiny Finkových. V čase pořízení snímku usmívajících se dívek před Lázeňským domem nikdo netušil, jak kariéra úspěšného úředníka a ředitele rožnovské textilní továrny, i jeho rodiny, nabere zanedlouho dramatický obrát. Někdy od roku 1907 zastával Wilhelm Fink místo správce a později ředitele továrny na výrobu pleteného zboží Leo Brilla

v Rožnově pod Radhoštěm. V té době obýval s rodinou vilu se zahrádkou poblíž továrny. Celá rodina žila spokojeně až do roku 1926, kdy výlet za nákupem tabáku do Nového Jičína skončil tragicky. Tehdy starší z obou dcer, třináctiletá Käthe, zahynula po nešťastném pádu z korby malého nákladáčku. Z Nového Jičína byla nebohá Käthe převezena do Rožnova pod Radhoštěm a pohřbena na městském hřbitově, kde nechal Wilhelm Fink zbudovat rodinnou hrobku. Tam byla Käthe 9. dubna 1926 pochována. V hlavách hrobky, kde původně měla po dlouhých létech spokojeného života spočívat celá familie Finkových, nechal Wilhelm Fink vztyčit jehlan z černého mramoru a vyrýt do něj nápis:

RODINA FINKOVA

KÄTHE

***27.6.1912 + 7.4.1926**

„Finkovi i přesto, že byli Židé, nelpěli na židovských tradicích a značně se společensky emancipovali,“ uvedla paní Daniela Srbová, která pátrala po osudu této rodiny. „Proto jim přišlo zcela přirozené pochovat svou dceru na interkonfesionálním městském hřbitově, ostatně nebyl daleko od jejich domova, ani od továrny.“

V roce 1938 se nad rodinou Finkových začala stahovat mračna. Wilhelm Fink si však nepřipouštěl vážnější obavy. Ani krátce před vypuknutím druhé světové války neměl starost o osud svůj a osud své rodiny. Přátele ho varovali, radili a vybízeli, aby s rodinou odcestoval do bezpečí, ale Wilhelm Fink pokaždé jen mávl rukou: „Co nám se moct stát?“ říkal špatnou češtinou. „My Sokol a Čech!“ Čas neúprosně plynul, hrnul se jako balvan, který vše drtí.

„V roce 1938 byl tehdy už jednasedmdesátiletý Wilhelm Fink, ředitel pletařské továrny, náhle poslán na delší zdravotní dovolenou,“ pokračovala ve vzpomínkách paní Daniela Srbová. „Kde a jak dlouho na ní pobýval není jasné, ale brzy po návratu domů zjistil bezvýchodnost situace.“

Dramatický spád událostí nakonec vehnal Wilhelma Finka do naprostého zoufalství. Údajně se v Pivovarské ulici vrhl do vody uměle vybudovaného koryta strouhy, která protékala Rožnovem a napájela sodovkárnu, poháněla mlýn, sytila papírnu, pivovar, a přesto že v ní bylo vody jen po kolena, utopil se. „Wilhelm Fink zvolil dobrovolný odchod ze života, ostatně jako v té době mnoho židovských občanů,“ upřesnila Daniela Srbová. „Podrobnější okolnosti jeho smrti, datum i místo však zůstávají podnes v temnotách. I to, kde byl pohřben. Snad do rodinného hrobky, dnes zarostlé šípkovým keřem, ale možná v ní ostává malá Käthy sama a Wilhelm Fink je pohřben neznámo kde.“

Po Wilhelmu Finkovi zůstala vdova Bedřiška Finkova a dospělá dcera, učitelka Hana. Pod tlakem řady protektorátních a rasových nařízení zvolily únik z očí veřejnosti. V tichosti si pronajaly v té době neobývaný domek čp. 781 na Horních Pasekách, místní část Rožnova pod Radhoštěm, který patřil manželům Fojtíkovým. Tam žily skrytě a izolovaně v nesmírných úzkostech, co s nimi bude.“

„Ještě před tímto odchodem přišla Hanička za mnou,“ zavzpomínala Haniččina nejlepší kamarádka Libuše Kociánová, dnes více než osmdesátiletá emeritní učitelka Hložánková. „Nehledej mne, řekla mi tenkrát bez dalšího vysvětlování. Vůbec nic o mně nevíš, měla bys z toho potíže. Odešla, nepodařilo se mi zjistit kam, ani kde bydlela. Jen to, že Haničku ukryli známí do bezpečí jednoho domu na Horních Pasekách. Až později jsem se doslechla, že zemřela, ale nevím, kde je pohřbena.“

„Strach a nejčernější obavy z dalšího osudu podlomily šestadvacetileté Haně, učitelce řečí, zdraví,“ pokračovala Daniela Srbová ve svém svědectví. „Koncem června 1942 zemřela v domku na Horních Pasekách na tuberkulózu. Její smrt, zdá se, prozradila úkryt obou žen. Zoufalá a zcela opuštěná vdova Bedřiška Finková byla nucena písemně požádat Okresní úřad o povolení zúčastnit se pohřbu své dcery. Ano, pohřbít ji mohla, ale zrudné norimberské zákony nedopřály Haně Finkové spočinout vedle sestry v rodinné hrobce na městském hřbitově v Rožnově, musela být pohřbena na židovském hřbitově ve Valašském Meziříčí - Krásně.

Na předvolání k deportaci do Terezína, necelé tři měsíce po smrti své dcery, nastoupila vdova Bedřiška Finková v Ostravě do transportního vlaku. Ten dorazil do Terezína 18. září 1942. Už 22. září 1942 ji další transport dopravil do vyhlazovacího tábora v Malém Trostinci. Zde její stopa končí. Bedřiška Finková nemá hrob nikde. Připomínají ji jen tři řádky v Terezínské pamětní knize. A jméno na památníku obětí světových válek v rožnovském parku, tam však mohlo být její jméno doplněno až po roce 1990.“

Na pomníku rodinné hrobky rodiny Finkovy na rožnovském, dnes už starém hřbitově je uvedeno jen jméno Käthe, starší z obou dcer Finkových. Její předčasná smrt vlastně pro ni znamenala určité štěstí, že se nedožila tragického zániku celé rodiny. Dnes nikdo neví, zda pod příkrovem z břechťanu a pod rozsochatým keřem planého šípku leží Käthe sama, nebo jsou v hrobce snad uloženy také pozůstatky jejího otce Wilhelma Finka. Není známo, kde skončil popel její matky Bedřišky Finkové.

Takto byl osud jedné rodiny povětrností zdivočelého času rozmetán. Jenom černý kámen vypovídá o jejím tragickém osudu.

Moje osobní vzpomínka na T. G. Masaryka

Pocházím z Těšínska z obce Dolní Tošanovice, která je zmíněna v Bezručových Slezských písních pod původním názvem Tošonovice.

Počátkem července 1930, kdy mi bylo necelých 10 let, navštívil Těšínské Slezsko i náš první prezident Tomáš Garigue Masaryk. Původně nebyla plánována jeho zastávka v naší obci, ale prezidentův automobil při projíždění Tošanovicemi najednou zastavil a jeho doprovod se informoval, zda je v obci připraveno nějaké občerstvení.

To bylo připraveno a tak pan prezident vystoupil z auta a má devítiletá sestra Anežka mu přednesla krátký uvítací projev, který jí připravil tehdejší pan řídící učitel Štěpán Bijok.

Pan prezident po uvítání dalšími funkcionáři obce a občerstvení pohovořil krátce s námi dětmi a dopásal se do obecní pamětní knihy. Naše obec měla pro každý případ připravenou slavnostní výzdobu i občerstvení a to se nakonec vyplatilo.

Po této krátké zastávce odjel vzácný host do sousední obce Hnojník, kde přenocoval v barokním zámku barona Besse, kterého znal ze svých studií na filozofické fakultě vídeňské univerzity. Druhý den pak pokračoval pan prezident v cestě do Třince, Českého Těšína a na Karvinsko. Za 5 let po této vzácné návštěvě jsme četli v tisku o jeho abdikaci ze zdravotních důvodů

a 14.září 1937 o jeho smrti. To již pomalu nastával soumrak prvé Československé republiky. I když žiji již přes půl století v Rožnově pod Radhoštěm, vzpomínky na dětství a na rodné Těšínsko z paměti nevymizely.

Z rožnovské radnice na Chodskou ulici

Když jsem počátkem června 1954 nastoupil jako notář na tehdejší notářství v Rožnově p. Radhoštěm, zjistil jsem jednu nepříjemnou skutečnost, že totiž nemám kde se ubytovat. Pomohl mi pak ROOB z Domovní správy, který mi půjčil kovovou postel i s matracemi a tu jsem umístil ve své kanceláři. A tak jsem více než rok bydlel na svém pracovišti, zatímco má rodina bydlela ve Slavkově u Brna, kam jsem o víkendu dojížděl. V kanceláři, kde dnes úřaduje tajemník Městského úřadu, byla tehdy kachlová kamna a to mělo velkou výhodu. Když paní uklízečka ráno v nich zatopila, kamna hřála až do pozdních večerních hodin. V Rožnově tehdy panovala bytová nouze a tak až v srpnu 1955 mně byl zásluhou tehdejšího bytového referenta p. Štěpána Malíka přidělen dvoupokojový byt na Chodské ulici ve vilce bývalého ředitele valašskomeziříčského gymnázia pana Vladimíra Poláka.

Po nastěhování se do bytu jsem se pozastavil nad názvem ulice, jejíž název Chodská mi připadala trochu divný. Informaci mi poskytl pan Dr. Demel ze Střední zemědělské školy, jinak odborník na pastvinářskou problematiku. Řekl mi, že na podzim roku 1938, když po mnichovském diktátu obsazovala německá vojska pohraniční části prvé československé republiky, rozhodli rožnovští funkcionáři po záboru značné části Chodska o názvu naší ulice. Zřejmě z téhož důvodu vznikl i název Slezské ulice, poněvadž téměř celé opavské Slezsko bylo již v říjnu 1938 přiděleno k Německé říši. Tento postoj tehdejších rožnovských konšelů byl chvályhodný a nutno jej i po mnoha desetiletích ocenit.

Na Chodské ulici bylo v padesátých létech minulého století jen několik domků a sešlý starobinec, kde město umísťovalo sociálně slabší občany. Až počátkem šedesátých let začal pan Čeněk Janík, vedoucí restaurace na horním konci ulice, prodávat části své orné parcely na stavební místa. A tak se během několika let objevilo na naší ulici 7 nových rodinných domků. V jednom z nich bydlí i náš současný rožnovský starosta. Počátkem osmdesátých let došlo pak (přes protesty vlastníků rodinných domků) k další zástavbě ulice, a to k panelové. Městský starobinec byl počátkem osmdesátých let zbořen současně s malým domkem pana Petřvalského a naší rodině byla zabrána a vykoupena téměř polovina zahrady (za 8,- Kč za 1m²). Bylo to dost tvrdé řešení, ale nakonec jsme uznali, že lidé chtějí bydlet a smířili jsme se s tím. Došlo k výstavbě 3 panelových domů, kde nyní žije v každém 16 rodin. Podnikavý soused Josef Kostuch zřídil ve svém domku prodejnu potravin „Večerka u Jožina“ a v budově bývalých městských jeslí otevřel pan Bradáč autoškolu a manželé Knápkovi Zbojnickou vinárnu. V bývalé vile pana Sedláčka, kterou kdysi obec vykoupila, se nyní nachází Středisko volného času. To připravuje pro mládež hodnotné programy, o něž mají rodiče s dětmi značný zájem.

A tak mohu po více než padesáti létech bydlení na Chodské ulici konstatovat, že z bývalé málo osídlené uličky se stala ulice živá, kde mi snad bude dopřáno dožít až do konce mé pozemské pouti.

VZPOMÍNKY NA DĚTSTVÍ

Vzpomínka na protékající struhu

Jedním ramenem voda z Bečvy vytékající, aby určitým okruhem se zpět do jmenované řeky stala vodou přítékající, taková to byla STRUHA, která po řadu let sloužila jako mlýnský náhon. Pamětníci jistě znají její trasu, časem i ta se pomalu z mysli vytrácí. Zůstává vzpomínka na určitá místa, kde se člověk s protékající vodou ve STRUZE setkal. Někomu sloužila např. na máchání prádla, někomu, zejména dětem jako brouzdaliště nebo k různým hrám. Moje vzpomínka se váže hlavně k té části, protékající krásnou částí našeho města - Na zahradách -, dále pod dnešní ulici Nádražní, přímo před Farním úřadem, jejíž tok se stáčel k ulici Pivovarské. V 50. letech min. století navštěvovalo mnoho dětí tzv. Obecnou školu dívčí u kostela, ve které v letech. 1948 - 1974 bydleli a vykonávali funkci školníků manželé Vrábloví. Po vyučování jsem ráda zašla k mostku a dívala se do STRUHY, tu a tam jsme s děvčaty pustily po vodě lístek ... Vzpomínky mne zavedou také k dřevěné, zeleně natřené budce, ve které se mnoho let prodávaly časopisy, noviny apod. Stála jen pár metrů od STRUHY. Ano, mnoho vody protékalo tehdejším korytem, mnoho lidí nad ní, přes různé mostky prošlo. Voda odtékala, čas běžel a v něm se naplňovaly různé osudy lidí, ale také osud STRUHY. V proměnách lidských časů se projevené změny v přírodě odrážely na chápání člověkem různě. Mnohé změny však činil i člověk. Kéž nezůstane jen u přání, aby všechny změny probíhaly citlivě. I příroda má svou duši.

Helena Polášková / 2007

Pomoc sousedů vždy vítána

Zimní období v Uhliskách u každé rodiny znamenalo trochu odpočinku od práce na poli. Skoro každá rodina měla kousek políčka, někteří i velká pole. Vzpomínám na letní období, kdy si rodiny vzájemně pomáhaly při různých pracích na polích. To pro nás, děti, znamenalo velké poznávání jakéhosi světa, v němž mísily mnohé rady starších s našimi sny a ideály. S odstupem času člověk hodnotí slova a poučení od starších jako velkou školu do praktického života. Vedli nás k mnohým věcem, od nich jsme se naučili více vnímat realitu života. A práce u chalup a různých stavení nebyla lehká. Od jara do zimy. Jako děti jsme chodili pomáhat sázet, později vybírat brambory, odebírat posečené obilí a svazovat snopy, sušit seno a ukládat do paramitů, řezat a štípat dříví, hrabat listí a ukládat do seníku nebo do různých stodol, dále pak pomáhat při mlácení obilí. Mlátičku si půjčovaly některé rodiny, které měly velké stodoly. K nim se pak přidávali další sousedé a nechali si tam vymlátit obilí. Jako děti jsme se těšily na chvíli, kdy bude práce přerušena a paní domácí přinese dobrý domácí chléb s mlékem, nebo chléb namazaný s čerstvým máslem. Chvilce odpočinku využívali všichni pomocníci i k různým vyprávěním, což my, děti, doslova hltaly. Slyšeli jsme něco, co pro nás bylo zcela nového a tak dětská zvědavost byla často na místě.

Nejen k práci se kolektivně sousedé zapojovali, ale také k jejich životu bezesporu patřila sousedská posezení. K různým svátkům se sešli sousedé - muzikanti na tzv. vyhrávám. Měli jsme to štěstí, že nás rodiče brali s sebou a tak za večer jsme navštívili mnoho chalup a zpívali. Věděli jsme, ve které chalupě je oslavenec a kterou písničku má rád. Za odpoledne nebo večer se zpívalo mnoho starých písniček, které vždy vzaly u srdíčka. K tomu přidaly tetičky nebo strýcové různé povídačky a nám se svět zdál nějak veselejší.

Tetička Rozka byla zase známá tím, že nás, děti vzala na jaře ke starému kamennému kříži a zpívali jsme různé Mariánské písně.

Strýc Hubert měl koníka z konce války, kterým vozil nanejvýš 5 q uhlí, přidal k tomu pár beden žlutých sodovek a lahvové pivo. Uhlíšťané k němu chodili a už tenkrát se říkalo, že to je obchodník, však později také v Rožnově vozil a prodával zeleninu a ovoce. Jako děcka jsme ráda viděla koně strýce Václava a strýce Tonka. Nebylo rodiny, které by nepomohli při pracích na polích - orání, vláčení, sečení, mlácení, svážení dřeva, v zimě odhrnování sněhu.

Dlouho se v Uhliskách držela tradice pomoci, sousedského setkávání i různých aktivit pro děti. Čas pokročil a všude se mnohé změnilo. Jen tetička Anička Volkova se v našich očích jaksi nemění. Vždy měla a má pro každého úsměv a krásná slova. Vyzařuje z ní i po tolika letech těžké práce a skromného života láska, optimismus. Pro mnohé mladé může být vzorem. My, také dříve narození ní chodíme pro energii. Stále nám má i v 95 letech co říci. Ta skutečně pomáhá.

HelenaPolášková/ 2008

Ve vzpomínkách prožité chvíle na rožnovském náměstí

Čím více stárneme, tím více vzlétáme myslí do doby naší mladosti .

Tuto větu jsem nespočetněkrát vyslovila přátelům u příležitosti životního jubilea. Dali mi za pravdu, že s přibývajícím věkem se jejich vzpomínky váží k době, kdy prožívali své dětství. Pochopitelně se to týká také mne. Často vzpomínám na cestu ze vzdálenějšího místa bydliště - UHLISK - do centra města Rožnova p.R. Náměstí bylo pro mne místem k poznávání. Za dobu svého života jsem zaznamenala spoustu změn — jak v umístění různých obchodů, sanaci budov a výstavbu nových, dále restaurování nebo přemístění soch a památníků, změnu mnohaletého parčíku, v neposlední řadě generální opravu celého rožnovského náměstí. Uvádí se, že nejnovější historii Masarykovo náměstí začalo psát v roce 1996. Myslím, že k té historii patří i výrazné změny v podnikatelských záměrech různých obchodníků. Ne vždy se tyto změny setkaly s kladnou odezvou místních občanů. Příklad - místo původní cukrárny a jídelny, v současné době obchod TEXTIL s vietnamskými obchodníky. Vráťím-li se do dětství, nemohu zapomenout na tradiční jarmarky na náměstí. Jejich počet si přesně již nepamatuji, však to, co mne nejvíce upoutalo, býval prodej různého zboží, zejména však prodej keramického a hliněného - hrnce, džbány apod. Paní Solanská, převážně oděna v tmavším kroji, to byla prodavačka uvedeného zboží. Dlouho jsem postávala v místě, kde vyložila z vozíku džbánky, hrnce, formičky. Její místo bylo tradičně na schodech u sochy sv. Jána, jak se říkalo. Tenkrát jsem nechápala, proč zboží ukládala na slámu. Každá ozdoba na hrníčku nebo džbánku byla jiná a měla své kouzlo. Na druhé straně náměstí, u sochy sv. Floriana se prodávalo máslo, vejce, domácí drůbež.... Pravda, náměstí nebylo tak vydlážděné jako dnes. O historii náměstí jsme se jako děti dovídaly z vyprávění tetiček, sousedek a od rodinných přátel. Poslední dřevěnici s podloubím, v jehož obchůdku s porcelánem jsme se také často zastavili jsme dlouho obdivovali. Řadu let tam prodávala také paní Šabacká, vždy usměvavá paní. Venku na stěně byla instalována váha, na které jsme se v případě její funkčnosti mohli za 25 haléřů zvážít. Neznali jsme však její dobu stáří. Pod podloubím prodávali zeleninu manželé Christovovi. Pěstovali ji na své zahradě, naproti dnešnímu autobusovému nádraží - vedle budovy České pojišťovny.

Velmi mile na mne působilo nedávné vzpomínání na naše náměstí s občany staršími než jsem já. Jejich paměť sahala poněkud dál, jejich vyprávění jakoby pro mne bylo něco nového. Oni znali ráz Rožnova i náměstí trochu jinak než já. Proto jsme se shodli, že v každé generaci doznal Rožnov vždy určitých změn. Jsem přesvědčena, že tomu bude i v budoucnu. Za určitý klenot považuji „poselství dalším generacím“, které bylo a nadále je umístěno v báni rožnovského kostela. Při našem vzpomínání se seniory došlo na jména všech obchodníků ve městě, měla jsem pocit, jako bychom se předbíhali, kdo z nás si více pamatuje. Jeden vyjmenoval řezníky - Jašek, Krhut, Molitor, Trčka, Krůpová, druhý zase obchodníky s potravinami a pečivem - Doležalovi, Kramolišovi, Ševelovi, Janáková, Trčková, Hrstková, Mandáková, Billovi,

Halamíček, také Chumchalová /prodejna s mlékem/, Lipový /prodej šicích strojů/, Kristek a Strakoš /železářství/, Kašík /tabák/, p. Drábková /květiny/... .Vzpomněli jsme i na prodavače obuvi p. Lasotu.

Dlouho bychom mohli vyjmenovávat všechny, které jsme znali, výčet jmen nebral konce. I v malém obchůdku s hračkami jsme jako děti rády postávaly. Vzpomínáme na starou paní Hanákovou, později např. D. Šaškovou. Ne vždy jsme si mohly něco koupit. Tenkrát děti u sebe nemívaly takové peníze jako dnešní děti.

Mladší generace jen z vyprávění starších se dozví, že okolo celého náměstí byly např. autobusové zastávky do vzdálenějších místních částí Rožnova a okolních obcí. Naše autobusové stanoviště - směr. Val. Bystřice - bylo přímo před tehdejším Knihkupectvím pana Hambálka. Do prodejny vedlo schodiště, které využívali cestující, čekající na autobus. Zajímavé nebylo jen samotné náměstí, ale i jejich uličky, vedoucí k různým bočním obchůdkům, a jiným zařízením, které sloužilo občanům - např. Vulkanizace- /p. Gajdůšek, Divínek/, čistírny- p. Palačková, opravny obuvi- p. S. Kramoliš, Zeman, opravná hodin - p. Bradáč nebo malý obchůdek p. Matějky, u kterého jsme se nemohli vynadívat na vyřezávané postavičky valachů, táhnoucích domácí zvířata. Nepochybně svůj význam měly ve městě lékárny. Zejména na Palackého ulici. V žádné jiné budově jsme v 50. letech neviděli akvária s rybičkami jako v této lékárně. Pro děti byla známá i tím, že se v té době dala koupit plechová krabička s tmavými čtverečkovými bonbónkami — DORETTE.

Věřím tomu, že při každém setkání s občany v seniorském věku je vždy o čem povídat. Každý z nás má nejen spoustu zážitků, ale i vzpomínek na spolužáky, sousedy, přátele z různých pracovišť a rodinné příslušníky.

Nadarmo se neříká, že život je krásný, umění je ho žít. Bohatství je možné měřit i jinak než penězi a zlatem.

Moje nejmilejší paní učitelka

Mou vzpomínku na mou nejmilejší paní učitelku v písemné podobě podnítily různé hodnotící výroky ze strany mladé generace. Slyším je v autobuse, na různých zastávkách a podobně. Jejich hodnocení bývají často velmi kritická, místy, jak říkám, se názory vymykají i zdravému rozumu.

Ohlédnu-li se osobně do svých studentských let a promítnu-li mé hodnocení učitelů, tak pohled na obě hodnocení je zcela rozdílný, byť někdy rovněž kritické, nikoliv však urážlivé, jak to dnes občas zaslechnu u mladé generace.

Osobně na mnohé učitele velmi ráda vzpomínám, přiznám se však, že jsem se setkala i s takovými, kterým jsem nerozuměla. Jednou jsem se po letech s tímto názorem na příslušného učitele svěřila profesorům na abiturientském setkání. K mému překvapení jsem od jednoho dostala odpověď: „z toho si nic nedělej, já mu také nerozuměl ...“

S odstupem let, kdy má člověk už svou rodinu, se vzpomínky na školní léta přece jen dostaví. A ne jednou! Byli i učitelé, na které však nikdy nezapomeneme. Už proto, že pro nás, studenty, znamenali něco víc. Pro mne, takovou dobrou učitelkou a skoro druhou mámou byla paní učitelka Celestina Hajná. Až po letech mi došlo, kolik jsme toho společného obě měly. Kromě monogramu C H / já v té době Cerháková Helena/, také asi vztah k odívání. Do školy chodila oblečena

zásadně v šatech nebo v sukni s halenkou. Kalhoty snad nosila jen ke sportovním účelům. Měla jsem opravdu ráda její vyučovací předměty- český jazyk, zeměpis, práce v domácnosti – ruční práce... To vše ovlivnilo můj další vývoj po ukončení školní docházky.

Život paní učitelky Hajné byl určitě těžší, jak jsem měla možnost slyšet nejen od ní, ale také jsem to vycítila z různých setkání v její přítomnosti. Pocházela z Hutiska, z rodiny Barošové. Narodila se v r. 1912, zemřela ve věku nedožitých 85 let. Byla tedy starší než moji rodiče. V její rodině se později objevila jména vnuků Martin, Terezka, i já mám syna Martina a vnoučata Martínka a Terezku.

Milovala jsem také její krásný rukopis nejen ve škole, ale i v pozdějších letech, kdy mi věnovala několik milých dopisů. Vždy mi říkala, jak miluje tento náš kraj a přírodu v něm. Mé vyznám k tomuto kraji se od jejího vůbec neliší.

Říkám i já - **vzácná žena**, právě pro svou skromnost v životě.

Krása Beskyd

Chci vám přiblížit trochu krásy našeho kousíčku přírody v Beskydech. Přeci stojí za to, že i my se máme čím chlubit a jsme tou krásou bohatí srdcem i duší. Máme tady naše studánky čisté jako křišťál. Některé jsou opředeny bájemi a pověstmi. Taky překrásné skály všelijak utvářené. Pulčínské skály za Zděchovem, Jarcovské skály jsou jako věžičky osm metrů vysoké, geograficky patří tento úkaz do hostýnských vrchů. Medůvka u Valašského Meziříčí měří čtyřicet metrů čtverečních, je skrytá v lese. Lačnovské skály, které najdete na vizovických vrších. Skály pod Tisovým jsou jako čtyři věžičky a lidé je jmenovali různě, připomínaly po Keltech různé bůžky i Slované u nás uctívali mnoho bůžků a zasvětili jim naše skaliska. Naše Beskydy patří ke karpatské soustavě svou geologickou stavbou. Je to pískovcové pohoří. Vzniklo v průběhu druhohor a třetihor. Horninou jsou pískovec, občas se objevuje břidlice. Většinu našeho horstva pokrývají lesy, v nichž převládají jehličnaté dřeviny. Původní vegetaci, s převažujícími listnatými stromy, pozměnili lidé. Dnes se už pouze místy vyskytují buky, jasany, javory a jilmy nebo lípy. Na Radhošti a Lysé hoře se spíše setkáte s kosodřevinou. Náš Radhošť nám nabízí pohled na všechny strany. A když se podíváme zezdola naproti na Bečvu, kde se zvedá Černá hora s Radhoštěm, která bdí a dohlíží nad údolím v našich krásných Beskydech.

Máme tady stezku „Zmrzlý vrch“ je obklopena hlubokým lesem a vůní jehličí. Je tady krásný výhled na Vsetínské vrchy, Javorník, Čertův mlýn i Kněhyně. A taky stezku „Nořčí horu“, je to naše přírodní rezervace. Je to kus krásné rozlohy s jedlobukovým porostem, kde taky rostou různé byliny. Čertův mlýn je národní přírodní rezervace a zaujímá vrchol a prudké svahy s hojným výskytem skalních výchozů a krásných výjevů. Nachází se zde žlaby a rozsedliny, které jsou ukázkou rozsedání a ujždění bloku godulského pískovce. Podle pověstí našich předků postavil mlýn čert. Pozůstatkem je podnes zachovalý mohutný kamenný blok. Magurka měří 1067 m nad mořem. Je tam upravený přírodní pramen a hluboké ticho a svěží lesní vzduch oživují hlasy ptáčků.

Máme radost, že naše hora Radhošť, kultovní místo od pohanských časů až po současnost, poskytuje daleké výhledy na vzdálené i blízké hory a taky na lidská sídliště v podhůří. Taky je tam kaple z roku 1898 i sousoší Cyrila a Metoděje z roku 1931 autora Albína Poláška. A socha Radegasta, který v dřívějších časech byl považován za boha plodnosti, úrody a pohostinství. Je tam i památník připomínající událost, která se stala 2. listopadu 1944, kde v těchto místech přepadli Němci štáb partyzánské brigády Jana Žižky. Stojí tam i mohyla s železným křížem, který ke cti a chvále Boží dal postavit arcibiskup Bedřich kardinál Fustenberk roku 1860 a východně od vrcholu se nachází pseudokrásné útvary s kněhyňskou jeskyní. Ale taky na Pustevnách, Maměnku a Libušín, opravené překrásné budovy skýtají něžný pohled na krásu dřeva a umění našich řezbářů. Nelze zapomenout ani na malíře, sochaře a řezbáře, kteří okouzlují svým uměním inspirováni krásou zdejší

krajiny. Trvalé dojmy a zážitky, které nám může poskytnout jen tato naše krása. Každý, kdo chce, nachází příjemnou atmosféru a z půvabu zdejšího kraje čerpají životodárnou sílu i radost k životu. A jestli někdo zatouží poznat pestrou krásu lidové kultury Valašska, jistě zavítá do našeho rožnovského skanzenu v přírodě. Mohla bych popisovat do nekonečna o naší zvěřeně, o ptačí říši, o kráse našich hor a skalisk. Ale je lepší projít celou naši oblast, podívat se na tu naši krásu, která obklopuje od Karlovic až po území Beskydských vrchů. Je to tak úžasný pohled na kousíček zemičky, která Valachům přinesla práci i živobytí. I ta zuberská metla nedala lidem umřít hladu. Říkalo se, že zuberská metla je ozdoba, pevná posloužila k umetání světnice a pak k umetání sněhu, odraná ve chlévě a pak jako škrabka na zablácené boty a nakonec ji chlupci při svatojánských nocích vyhazovali vysoko k obloze jako hvězdy.

Vkládám do vašich srdcí trochu poezie, trochu něhy a trochu úžasného vědění, to co je krásné v našich Beskydech. Naši předkové nám zanechali mnoho dobrého. Jejich houževnatost nám připomíná skromnost, něhu, kterou oplývali a vštěpovali svým dětem lásku ke své hroudě a všemu, co bylo krásné. Ta památka zůstane v našich srdcích, a nikdy nevymizí, dokud budeme žít. K Valašsku taky patří dobrá nálada, chutné jídlo a trocha tej nefalšovanéj slivovičky. Je to tak krásné, když se lidé umějí bavit a být aspoň na chvíli veselí a šťastní, zapomenout na to, co je trápí. Je to jako s tou naší milovanou řekou Bečvou, která patří tak neodmyslitelně k obcím a údolím, kterými protéká jako naše písničky a tradice valašského kraje. Taková byla, je a dál bude naše Bečva mírná, klidná, když kolem ní chodíte a dí-váte se na ni, jak se vine přes naše údolí dravá i divoká při jarních táních a Jánských plutech. Čistá, hrdá jako valašský lid, který okolo ní zapustil své kořeny. Moje psaní končí o naší přírodě, o kousíčku tej krásné země, o předcích po staletí porobených ušlapaných hrdých Valachů, kteří dovedli vždycky povstát a bránili svoje právo na život i na smrt. Život na Valašsku nebyl nikdy lehký. Svědčí i moudrost našich předků konec chleba a začátek kamení. A nakonec vám zavoní vůně švestek i jalovinek dozrávajících pod přímým dotekem horského slunce, které je mění ve slivovici a borovici, aby všude, kam přijdou, vnesli radostný pozdrav z valašských hor, lesů a strání.

Krásné Valašsko

Otevřu náruč dokořán
nic se nebudu ptát
poznáš v pohledu mém,
proč se umím tak krásně smát.
Jen mraky nebem putují
mlha se vznáší z čista jasna
zpívej mi píseň lásky
jako ta touha naša.
Verše skládám a je mi jako v ráji
kolem v trávě kapky rosy ranní
slunce do všech koutů začne hřát
a já musím na tu Valašskou zem vzpomínat.
Tam na Valašsku
kolébka má stála
tam srdce mé jihne,
když slunce zapadá.
„Osude“
všechno mě můžeš vzít,
jen lásku k Valašsku
si ponechám.
To je to jediné, co v srdci mám.

Přání

Splní se každé přání,
co bych chtěla, nemám zdání,
abych tvé srdce potěšila.
Ach, lásko, nechápala jsem
v čem hodnota citu vězí
všechno co bylo brala jsem
můj svět se zvolna pokrýval rezí.
Člověk trpí muka
v nejistém napětí
až pohladí mě tvoje ruka
roztaje i náledí.
Až budeš usínat
změní se svět
obejme nás fantazie
z níž není cesta zpět.

Ptáček

Zpívej ty drahý ptáčku
píseň svoji
za kopcem hvězda hoří
studený večer rozehřívá
krása písně tvojí.
Bože, jak ten ptáček zpívá,
jaký je to svět
proč mi uschnul
šalvějový květ.
Neodchoď lásko moje
zůstaň se mnou,
pro hořké milování
budeme jen ve dvou.

Červánky

Jako má louka tisíc barev
nebe večerních červánků
na nebi tisíce hvězd.
Chtěla bych obejmout
celý nekonečný svět.
K tomu pár dobrých přátel mít
chtěla bych za tou krásou jít,
ale život tak strašně utíká
nezastaví, nepočká.
Je jako růže rudá
časem taky uvadá,
přesto láska je vědění
pro pokoj duše a pohlazení
to štěstí krásné za to stojí.
Nepospíchejte léta má
Každým dnem jste mi vzálena,
ale já chci od života více,
milovat a být milována
než zhasne ta naše svíce.

Písnička

Písničko má zatoulaná, vrať se zpátky,
abych mohla radovat se ze tvé lásky.
Písničko má, ty nikdy nezradíš
celý život mě provázíš.
I když srdce puká žalem, tys věrna
a provázíš mě krajem.
Dívám se na měsíc
v mém srdci bolesti ještě víc.
Alespoň ty, písničko,
mě nikdy nezradíš,
já vím, milý, že se navrátíš.

Staříček cestovatel

„V úterý v před osmu musíme být na Vsetíně,“ oznámila mně babka jedné únorové neděle, když sem „přemýšlal“ po obědě u televize.

„A kerý čert by nás tam v takový nečas nés!“ Odporoval sem svojí drahéj polovičce, vidáci, jaký je venku nečas a tolkého sněhu. „Čas - nečas, ja tam musím být, protože mně dochodíja léky keré mně može napsať akorát doktor na Vsetíně,“ rozhodla babka. „A čekať až zleze sněh, a ty sa dohrabeš k autu, tož bych ty léky už ani nemosela potřebovat.“

Když přede mňa postavila takový katastrofální scénář, dohodli sme sa, že pojedeme tů dopravu, kde sů všeci furt na hromadě - hromadnů.

Skoro ráno sme stáli na autobusovéj zastávce. Sněhu bylo všade skoro metr a furt padal nový. Vidáci tu hrůzu, tož sem sa chtěl vrátit dom. Ale autobus přijel úplně přesně. Nevím, jak to ten řidič udělal, když my sme ten kůsek na zastávku šli dvakrát tak dlůho jak v létě. Vejdáci do autobusa, hned jakési mladé cěrky vyskočily ze sedadla a hned: „...tož si sedněte, prosím!“ Ostali sme jak opaření! Namítali sme, že je to enom kůsek a že to nestojí za to. To sa nám už dávno nestalo! Celů cestu až na nádraží sem usilovno přemýšlal, čemu vděčíme za takovů pozornost. Snád' vypadáme nejak divno, nebo co? Když sem viděl, že to potkalo aj dalšího starého cestovatele, došli sme k názoru, že ty děcka tady u nás nejsů takové špaty, jak ty, co furt ukazujů v pražskéj televizii.

Při nastúpení do vsetínského autobusa nás potkalo to samé. Mladí študenti, keří tam cestovali, sa chovali velice slušno. Ani v jejich řeči nebylo počůť žádné „extrovní“ slova, keré sů běžné v televizi a rádi.

Cesta byla namrzlá a hrbatá jak oranisko, ale šoferovi sa podařilo autobus na ní udržať a dovézť nás na Vsetín v pořádku a na čas. Občas sme viděli aj nejaké kamiony, od kerých řidič si splét příkopu s dalším jízdním pruhem, kerý bývá na dálnici. Když sme byli na Vsetíně, babka si vyřídila potřebné a šli sme zpátky na autobus. Po cestě sme zjistili, že sněhu je tam trochu méně, ale fučí tam větr a je tam ošklivější zima, než u nás.

Následkem zimy mně začaly zamrzať tekutiny v těle a bylo třeba jich odpustit. Pozháňal sem v kapsi jakési drobné, zaplatil sem a utěkal sem na místo, kde sem musél. Ešče štěstí, že umím valašsky, protože na jednych dveřách bylo napsané: „Ogaří“, a na druhých „Cěrky“, kdybych v téj hrůzi ešče měl zháňať slovník, tož by další kůsek mojí cesty byl zbytečný. Další tabulu, kde bylo spisovně napsané: „Uvolněte se, prosím!“, sem rači ignoroval, protože bych asi nedošél.

Když sme ve zdraví dojeli až dom, byl sem ukrutně rád, že mám od dalšího světa aspoň na pár dní pokoj. „Tož tak ide svět!“

Začínáme to sladit Evropě

„Tož co nového ve světě a jak sa ti daří v tom novém roku?“ Začal staříček řeč, když jsem šel okolo jejich chalupy. „Nevypadáš nijak veselo! Spěšej jak dybys šel z funusa a né z hospody, co si pamatuju chodíval si veselejší,“ rýpal zase dál stařík. Zlost opanovala moji mysl, pozdravil jsem a podržel jazyk za zuby. „Nebudete mi věřit, ale v hospodě jsem nebyl a nemám na ni ani pomýšlení, mám úplně jiné starosti. A vy, jak vidím, také máte jiné problémy, když sbíráte kdejaké dřevo kolem chalupy. Jistě jste si dal novoroční předsevzetí, že si uděláte kolem chalupy pořádek. Ale není to brzy, když je venku taková zima?“ zarýpnul jsem zase já. Stařík si posunul beranici na hlavě a začal mudrovat: „Máš pravdu, že zháňám každé dřevečko. Mráz přituhuje, šak v Cechách ho bylo nekde aj kolem třiceti stupňů. Kdysi sem čnul jakúsi knížku kerá sa menovala „Mráz přichází z Kremlu“. Tož tento letošní mrazík to bral jaksi okliků a přišel od západu. V Rusku teho hned vyžili a postavili nás z nebes rovno na pevnů zem. Zavřeli nám kohůtky od plynu, a včil mudrujte! Krůtiť kohůtama jim pomohla aj Ukrajina, kerá si myslí, že když přes ně ide potrubí, že si možů brať, kolik chců, a lacino, nebo úplně zadarmo. No a ty sa divíš, že zháňám každý klocek, kerý budu mocť strčiť do šporáka, abysme s babků nezmrzli.“

Nesměle jsem namítl, že naše republika má dostatečné zásoby plynu, a pro domácnosti se nebude plyn omezovat. Navíc náš premiér předsedá Evropské unii a s Ruskem a Ukrajinou všecko vyjedná. Staříček mne nenechal ani domluvit a začal: „Tén? Ten nevyjedná nic, může byť aj ředitelem světa. Dyť nemá pořádek ani v rodině, ani ve svojí partaji, a nemóže sa dohodnúť ani s ostatníma pajtášama ve vládě. Má vychování jak tři dni starý řeznický pes. Vsetíňáci, keří ho věcěj znajů, pravíja, že šak má byť po kom.“ Že staříček nemiluje naše představitele, jsem věděl. Ale že se až tak špatně o nich vyjadřuje, mne velice překvapilo. I když jsem zrovna přišel pod dojmem velice špatné situace v práci, kdy se jednalo o tom kdo bude postradatelný, jedovatě jsem namítl: „Ale staříčku! Nemůžete to vidět tak černě, vždyť naši představitelé dělají, co mohou, aby zachránili celý náš stát a Evropu z krize.“ Ale to jsem neměl vůbec říkat. Bylo to, jak když se začne hasit požár chalupy hadicí z benzinové cisterny: „Ogare, ty si děláš ze starého člověka enem srandu! Že si trochu mdlejšího rozumu, to vím! Ale že bys byl taký slepý a načisto blbý, to sa mně nezdá!“

Sklonil jsem trochu hlavu, aby staříček neviděl jak se tvářím, a ten, rozpálen spravedlivým hněvem, pokračoval: „Tož ta naša včilší vláda má jedinů starosť: jak sa co néjdél udržať u koryta. A ta opozica, či jak sa ta druhá banda menuje, majů zasej starosť jak jich od koryta odstaviť a stanůť tam se svojima kumpánama místo nich. Starosť o ludi a o stát jich zajímá, enem když sa ke korytu derů, a slobujů při volbách aj modré z nebe.“

Chtěl jsem převést řeč na jiné téma a zeptal jsem se staříčka, co říká válce mezi Izraelem a Palestinci. Staříček se zamyslel a po chvílce začal prezentovat svůj názor: „Tož to je, synku, velice zapeklitá věc. Ty dva národy majů

společné předky. Oba žijú na stejném území a odjakživa mají mezi sebou válečný stav. Celý Starý zákon v Bibli je o tom, jak sa mezi sebou rovnali Židé a Filištiní a ostatní národy, které žily v této zemi. Židé nakonec doplatili na to, že žili v zemi přes kterou se pořád stěhovaly všelijaké válečné říše. Až nakonec sa museli rozejít do světa.

Po všech trápeňách, co jich za dva tisíce roků navštěvovaly, dostaly po Druhé světové válce svoju zem zpátky, ale ta už byla za ty roky dávno obsazená. No místo toho, aby si užili klidu, zas musí válčit. A protože za nima stojí americké peníze, válčí stejně jak Američané. A Arabi zas potlačají do boja jejich naftoví králi a moslemínské náboženství. A tak sa tam furt válčí, a vydělávají na tom hlavně ti, co tam dodávají zbraně. A ten náš ministr, co to tam šel rovnat, ten je na tom tak, že mu dělá potíže narovnat sám seba na posteli, ne tak něco mezi národama. Tož tak je to!" ukončil staříček své úvahy a bylo vidět, že čekat na další hodnocení politické situace by bylo zbytečné. Když unaven tímto politickým rozbořením situace začínal pomalu zavírat oči a usínat, uznal jsem za vhodné se potichu vytrahit. Protože nemám ani takový přehled přes politiku jako staříček, připustil jsem, že má asi kousek pravdy.

Staříček stolařským učněm

„Tož představ si, ogare, co sa mně stalo na staré kolena! Asi má pravdu babka, když mně furt vydrnkuje, že sem sa načisto zbláznil,“ začal jednoho únorového dne staříček svoji řeč. Zvědavost mi zabránila v další cestě a já jsem přišel k plotu, abych si vyslechl další povídání. A staříček bez pobízení začal líčit svoji další životní příhodu: „Sedím si tak doma po obědě a přemýšlám, co mám ešče dělať. A vtom zvóní kdosi u dveří. U nás to není nic divného, když sa bývá na dědině u cesty, co chvíla sa nekdo staví. Tož vyléz sem ven podívať sa, kdo to je. U dveří stál pán mistr stolařský, co má dílnu kúsek od nás. A že by potřeboval cosi pomocť, lesti mám zítra čas. Tož sem tam druhý deň šel podívať sa, co a jak. Nájprv sem myslél, že potrebuje cosi opraviť (nekdy sa aj mně podaří něco menšího spraviť). Příklad tam, z pana mistra vylézlo, že mu omarodil důchodca, kerý mu v dílni občas pomáhál. Včil májú jakési pilno a nekdy je třeba k jejich šikovným aj nejakú méň šikovnú ruku, kerá móže něco podržať, donéšť, zamécť, nebo aspoň přiložiť do šporáka, aby tam nezmrzli. Řek sem si, že to zkusíť móžu, šak aj doma sa někdy hraju se dřevem. Pan mistr si asi mysléli, že su načisto zkušený stolař, a hned, že mám pomocť nachystať materiál na dubové schody.

Obešla mna hrůza z takéj důvěry. Dobře vím, že takové dubové fošně sú pěkně drahý materiál a nadělať z nich drva do šporáka sa mně moc nezamlůvalo. Mistr, když pohléd, že su zaražený jak hřebík ve zdi, tož sa zlutoval a chystali sme materiál spolem. K mašinám sem sa takej moc netlačil. Aj dyž trochu vím co kerá má dělať, přeca sú to pořádné stroje a né také hračky, jaké mám v kolni. Když sem viděl, jak pěkné a akorátné věci dělajú, najrači bych od haňby uték dom, ale jaksi sem to přežil. Na konci dňa sem čekál, že pán mistr řekne, ať zítra rači ostanu doma. Ale né, prej ráno mám přijíť zas.

Ráno mně babka uvařila snídani a já sem šel s malučkú dušičkú do dílně. Ešče sem sa ani nerozhleděl a mistr rozhodnul, že v dílni oстане stolař, co má rozdělánú prácu, a my pojedem do jakéhosi baráku cosi dodělávať. To, že sem sa zadarmo odvez v trochu lepším autě, než máme doma, sa mně velice lůbilo. Aj při téj práci sem byl mistrovi trochu platný. Šak nasadiť těžké dveřiska ide dvom lepší, než sa s tým trápiť sám. Po obědě pravili pán mistr, že ešče má fůru jakéhosi vyřizování, a já mám byť k ruce stolařovi v dílni. A kdybych měl nejaký volný čas, že sa mám podívať na komín, že jím jaksi špatně hoří v kamnoch. No tož co, jaký problém! Doma si takej vymetám sám, tož to zvládnú aj tu! Skočil sem si dom pro kominickú sčetku a začal sem dělať kominické řemeslo. Ve strojní dílni to bylo bez problémů. Komín sem vymět a trochu sazí sem vybrál do kýbla a vynésl ven. Zbytek sa ztratil v řezinách a hoblovačkách.

V kanceláři začaly byť problémy. Vylez sem na hůru a strčil sčetku do komína. Hore to šlo dobře a tů trochu sazí sem zamét. Ale dolu ščetka narazila na cosi fest a nešla dál. Tož nezbylo než otevříť dvěřka od komína v kanceláři a začal sem špárať do komína odzdola. Důra byla jakási zabetonovaná a až po

hodněj chvíli z ní začaly padat kúsky malty a sazí. Usilovně sem lomcoval ščetků v komíně a za chvílu sem měl u dvérek hromadu sazí a na sobě takej. Nájhorší na tom bylo, že takové ty fajnové lehučké sazí sa zdvihly a začaly cestovať po celěj stolárni. Stolař, kerý cosi dělal v dílni, zjistil, že jaksi přestává viděť, sa šěl podívat, co sa děje. Když viděl tu hrůzu, tož zapnul ventilátor a podařilo sa mu kus teho mračna vyhnat ven. Ostatek pomaly padal na všecko v dílni a hlavně v kanceláři.

Petr nechal další práce a pomáhal mně uchránit tu hrůzu. Snažili sme sa dlůho do odpoledna, ale aj tak to tam vypadalo, jak byby tam Američani shodili grafitovů bombu. Přichodáci k chalupě, vítala mňa babka aj se susedků. Když mňa viděly se ščetků a načisto černého, bylo jím jasné, že sem stolařsků nedělál. Musél sem sa vyvléct už u branky a jít dom v trenýrkách a bosky. Oblečení hned strčila do bečky pod okapem a že to opere, až sa to trochu odmočí.

Druhý deň ráno sa mně do práce už vůbec nechtělo. Přijdáci ráno do dílně, viděl sem, že šéf nemá moc dobrů náladu. Všecky papíry v kanceláři byly černé jak kopírak, tož jich ometál a snažil sa, aby na nich bylo aspoň neco k přečtení. Nebylo mu moc do řeči, tož mňa rači ani nechválil za vymetení komína. Když skončilo to „Černé úterý“ tož sem si jistojistě pomyslel, že sem jako stolařský učeň definitivně skončil. Ale k mojému překvapení mistr pravili, že mám přijít aj zítra, že to se mnů ešče zkusí. Až ho přešla zlost na moje kominářské umění, dokonca nabízáł moje služby aj dalším susedom, ale nikdo, chválabohu, neměl zájem.“

Staříček na chvílku přerušil svoje povídání, aby si oddechnul. Využil jsem této odmlky a položil jsem mu zvědavou otázku: „Staříčku, a k čemu vám bude všecko co se naučíte při práci ve stolárně?“ Staříček na mne pohlédl jak na člověka, kterému se musí všechno vyložit polopatě a pokračoval: „Ty si býš odjakživa trúba! Šak včil pořád' všade vyvřeskujů, že aj starý člověk by sa měl pořád' učit novým věcám. Dyť funguje aj Univerzita třetího věku, kde študýrujů aj starší a hlůpější lidé než já. A musíja za to aj cosi platit. Já sa stejně už teho moc nenaučím, ale když budu se mnů pán mistr spokojený, možná aj neco dostanu. A když sa snád' trochu téj stolařiny naučím, tož si koupím materiál a udělám si parádní truhlu. Dám si ju na hůru a naučím sa v ní spávat. Aspoň nebude měť babka tolké výdaje, až natáhnu paprče. šak pořádná truhla na pohřeb stojí baňu peněz.“

Osekl jsem staříčkovi cosi v tom smyslu, že má na takové věci dost času a že nás ještě všechny přežije, pozdravil jsem a šel raději domů.

Sněhová kalamita

Letos byla znovu zima, která oplývala sněhem jako málokterá jiná. Šel jsem kolem Čtvrtinového domku, který nebylo přes plot zahrnutý a zavátý sněhem ani vidět. Pouze kusy sněhu, které občas ponad tuto bariéru vyletovaly, daly tušit, že někdo z obyvatel domku ještě jeví stopy života. Zvědavost mi nedala a protáhl jsem se pootevřenou brankou, která nešla ani víc otevřít, nebo zavřít. Zastihl jsem stařenku, jak prohazovala úzký chodníček mezi vchodem do chalupy a brankou. Pozdravil jsem a zeptal co je se staříčkem, že sama musí prohazovat sních. Stařenka si utřela zpocené čelo a odpověděla:

„Ale ani sa neptaj, synku, stařík leží v posteli. Postihla ho sněhová kalamita a jaksi sa při tom nachladil. Lepší bude, když sa za ním stavíš, on ti to vypoví lepší,“ dopověděla stařenka a pokračovala v nekonečné práci se sněhem.

Vešel jsem do chalupy. Staříček ležel v posteli přikrytý peřinou až po uši. Na stolku u postele měl hrnek čaje, který voněl po jakémsi peckovém ovoci. Pozdravil jsem křesťansky. Staříčkem trhlo a přimhouřenýma očima se díval, kdo ho ruší v jeho kurýrování.

„To si ty, ogare! Tož vitaj, když už si tady! A kerý čert Ťa tady donés?“ Protože přivítání nebylo nijak vstřícné, začal jsem mu vysvětlovat, že mně stařenka říkala o jeho nemoci, ale nějak jsem to nepochopil. Staříček si sedl na posteli, upil si trochu čaje a začal mně líčit svoji patálii: „Představ si co sa mně včera stalo! Málem sem moh byť dneskaj tvrdý a moja babka vdovů.“ „Prosím vás, a co se vám stalo?“ nevydržel jsem poslouchat. Staříček, když viděl, že má vděčného posluchače, pokračoval: „Musím ti to povykládať od začátku, ať to nemáš v téj hlavě načisto doplantané. A sedni si na moment, nebo na co chceš a poslůchaj,“ dodal staříček a ukázal mně na židličku v rohu. Uvelebil jsem se blíž postele a čekal jsem na vyprávění: „Vidíš sám jaké je zimisko. Sněhu je všade nakydaného tolkého, že mňa nemóže rozveselit ani Nohavicova pěsnička o Ladovskéj zimě. Okolo chalupy sem to měl trochu odházané a přišla obleva a zas mně do toho začal padať sněh se střechy. Tož sem zas házál a zas spadnúť ďalší. Ešče moc ho zbylo na střeše a chystalo sa to, že sa nám to sestěhuje aj z rýnama. Tož sem na to chodil furt nahlédať. Babka mně pravila, že to spadne aj beze mňa, ať tam pořáď nelozím, že to móže na mňa spadnúť. Včera navečer sem vyletel před chalupu enem tak nalehko v nazůvákoch, podívať sa kdy už to spadne. Vtom to sněžisko hňáplo ze střechy. Stačil sem cůfnůť k bránce. Když sem sa trochu vzpamatováł z leknuť, začalo sa mně zdáť, že je mně jaksi chladno na nohy. Pohlédňa na nohy, viděl sem, že su ve sněhu enem v ponožkách. Cukle sa mně při tom ústupu vyzuly a zostaly pod ťú hromadů. Tož co včil?! Mezi mnů a chalupů bylo dva metry vysoké hromadisko sněžiska a já bosky jak žebrák u bránky.

Naščestí sa za chvíľku otevřely dveři a babka sa šla podívať, co zasěj spadlo. Když mňa viděla u bránky, tož mně začala vysvětlovať, jaký su trůba, a že věděla, že to tak dopadne. Hodila mně přes hromadu lopatu, ať si prohážu cestu dom. ChŤa – nechŤa sem ju musel poprosiť ať mně donese aj nejaké

boty, že tu stójím jak koledník na ledě a su načisto zmrzlý. Donesla mně aj papučiska a jak jich hodila, byly stejně plné sněhu. Obůl sem sa do mokrého a začál sem si prohazovat cestu k domovu. Na horním konci těla mňa hicovalo a nožiska mňa ozíbaly. Byl sem vysláblý jak mucha po zimě, ale po necelėj půlhodině se sa konečně dostál dom. Babku už přešlo brblání, uvařila mně horkého čaju. Já sem si ho vylepšíl trnkovů vodů a vlézl sem do postele. Myslél sem, že do rána budu zdravý, ale v tych mojich rokoch trvá aj to léčení jaksi delėj," dopověděl v polospánku staříček a já jsem se vytratil, abych nerušil jeho léčebný režim.

Šťastný Nový rok

Vracel jsem se plný dojmů ze silvestrovských a novoročních oslav domů. Bylo ráno a ještě šero. Ale staříček už pobíhal po dvoře s metlou a pilně zametal, i když na dvoře byl sněhu jenom poprašek, ale zbytků ze „zábavné“ pyrotechniky měl nasbíraný už plný kbelík. Chtěl jsem nepozorovaně projít kolem, ale staříček si mne všiml a spustil uvítací řeč: „To pěkně začínáš nový rok, už je skoro světlo a ty teprv ideš dom. A jak vidím idete dva, ty aj opíca. Už z dálky bylo vidět, že íť rovno po cestě je pro tebe velice náročné. Si z teho oslavování jakýsi vylekaný, jak hen ten pes. Už potřetí letí po cestě hore - dolů a trefit dom nemože,“ komentoval staříček počínání vyplašeného psa, který právě běžel po silnici směrem k městu. Když jsem byl přistižen, nezbylo, než vzniklou situaci nějak omluvit. Nejprve jsem slušně pozdravil a popřál staříčkovi všecko, co se na začátku roku přeje. Domníval jsem se, že to bude tím odbyto a já poputuji dál. Ale staříček mne kupodivu zval dál do chalupy a své pozvání zdůvodňoval následovně: „Vidím, že si načisto vysílený z teho cestování s opíců a dom bys možná nedošél. Je mráz a nemožu si Ťa vzít na svědomí. A jít hned po Novém roku na „dětský“ pohřeb sa mně takej nechce.“

Zarazila mne staříčkova starostlivost o moji osobu, a tak mně nezbylo, než jeho pozvání přijmout. Vešel jsem dovnitř a stařenka, jak mne uviděla, šla hned vařit jakýsi bylinkový čaj a kafe. Sedli jsme si se staříčkem na otoman ve vychladlém obýváku a staříček začal pomalu řeč dotazem na Vánoce: „Tož co ti letos nadělil Ježíšek pod stromeček, nebo kdo u vás včil nosí dárky?“

Zarazila mne taková divná otázka, vždyť už nejsem dávno žádné děcko a na Vánoce se těším jenom proto, že mám v práci volno. Proto jsem po pravdě odpověděl: „Nic moc, staříčku, dostal jsem jenom takové menší dárky a já jsem též nic velikého nenaděloval. A kdo nám dává dárky pod stromek? Když si tam nedáme něco sami, tak tam nic není. Děda Mráz k nám nechodil nikdy, byli jsme pro něho moc západně a pro Santa Clause jsme zas moc na východ. A Ježíšek, ten naděluje jenom malým a hodným dětem a to já už dávno nejsem. Ale vy jste určitě měl bohatou nadílku pod vaším krásným stromkem,“ přehrál jsem řeč na staříčka. Ten se chvíli zamyslel a začal vyprávět: „Když sem byl ešče malý ogar, to sme sa na dárky těšili. Nebyly nikterak velké, ale bylo mezi ludma věcěj lásky a radosti. Vánoce byly svátky radosti a klidu a začínaly až v Adventu. Né jak včil! Koledy hrajů v obchodoch už od října, aby nalákali hlúpe zákazníky na nakupování. Takéj v rádiu o Vánocách melů celý listopad aj prosinec. Chvíloma sme to moseli vypnúť, aby nám koledy načisto nezprotivili.. A temu, kdo nechodí do obchodů a neposlůchá rádio ani televizu, připomínajů příchod Svátků všelijací mamlasi, keří po dědině furt hážů dělobuchy a púščajů rakety. Aj sem jím hrozil metlů, ale dělali si ze mňa enem škláby a buchali daljej.“

Když si tak vzpomenu na Vánoce za našich mladých roků, tak to býval božský klid. Střílali akorát myslivci na Štědrý večer, a o půlnoci na Nový rok. My ogaří

sme mohli střílat akorát z klíčů, pokád' nekerý našel doma dobrý klíč s dŕrků a zaopatřil si dost sirek. Kdo k temu měl možnost, zebral tatovi trochu prachu do flinty, a to bylo všecko. Potom sme byli všeci „pochválení“ řemeněm, když sme zničili klíč od kredenca, nebo když sa přišlo na to, že prachu do flinty je jaksí málo, neboje čímsi nastavjaný.

Když už sme u teho prachu, tož sŕsedů Tonek takéj chodíl tatovi na prach, jak kocŕr na smetanu. Odsypál mu skoro půl pixle a dosypál to přeosetým uhelným prachem. Aby sa na to hned' nepřišlo, velice ochotno pomáhál tatovi dělat' patrony do flinty. Vtedy sa šetřilo aj na tom. Když sa zehnal prach, broky a zápalky do patron a nazbíraly sa po honu vystřílané patrony, šlo jich znova naplnit' a vyšlo to laciněj. Tož Tonek sa snažil a pomohl tatovi naplnit' všecky patrony, co nazbírál na posledním honu. Tata Tonka aj pochválil a že ho za odměnu vezme s sebu jako nadháňača na hon. V sobotu sa vybrali na předvánoční hon. Zpočátku bylo všecko v pořádku, akorát starému sa zdálo, že mu dvojka jaksí špatně nese a moc sa mu z ní kŕří. Zkontroloval, lesti nemá pohlů mušku, ale všecko bylo v pořádku. Když potřetí nezastřelil zajíca, co běžal enem deset metrů od něho, došla mu trpělivost', vzál jeden patron, rozdělal ho, aby sa podíval, lesti není málo broků nebo zvlhlý prach. Po vysypání na dlaň viděl že broků je dost', ale prach je jakýsi divný. Podívaja sa na svoju černů ruku věděl, proč mu Tonek tak ochotno pomáhál. Protože byl vyhlášený střelec, rači sa vymluvil, že mu jaksí není dobře, a šel dom, aby si nenadělál ešče větší haňbu. Až přišel Tonek po honu navečér dom, tata ho zřezál řemeněm tak, že tři dni byl omluvený ve škole, protože si neměl na co sednůt'.

„Ale staříčku, vždyť to bylo fyzické týrání dítěte a ted' by to mohlo skončit až u soudu,“ vyjádřil jsem svůj nesouhlas s takovým řešením. Staříček mne ani nenechal domluvit: „Víš ty co? Ty chytráku! Tonkovi to vŕbec nazaškodilo, protože byl z něho až do smrti velice slušný člověk. Ale tebe řezali málo, protože máš jakési převrácené hodnoty. A o tých, co vymýšlajů ty nové zákony, rači ani nemluvim. Šak včil je to úplná anarchija. Každý si dělá, co chce. Střile si, čím chce, kdy a kde chce. A na jednej televizní stanici si z teho božího dopuščení dokonca udělali na Silvestra aj hlavní program. A redaktoři měli potom aspoň o čem mluvit': kolik aut oslavujůcí raketama zapálili, kolik prstů museli doktoři přišívat'. Přesné počty ožralců na záchytkách, kolik tisíc a miliónů tá sláva stójí a podobné důležité zprávy.

A když sme u tých ožralých, cos kdesi popíl, že řa nemože ani babčina osvědčená medicína zpamatovat'?”

„Ale to víte, každý si chce připít na zdraví a na úspěchy v příštím roce a já jsem taková dobrá povaha, nechťel jsem nikoho urazit a známých mám moc a každý pije něco jiného, a potom tak člověk dopadne,“ vysvětloval jsem staříčkovi příčinu svého stavu. Ale staříček by nebyl spokojený, kdyby neměl připomínku: „No vidíš, jaký si hlůpý! Zrovna včera povídál jakýsi doktor v rádií, že nájrychlejší sa dá o zdraví přijít, když sa na něho furt připíjáj. Ty budeš brzo další z jeho nájnovějších pacientů.“

Nechťelo se mně dál poslouchat' staříckovy rady, ale hlavně stařenčina medicína začala účinkovat'. Udělalo se mi v hlavě celkem jasno a ve vnitřnostech začaly probíhat revoluční změny. Veškerou pozornost jsem musel

soustředit na to, aby vnitřní revoluce nepronikla na veřejnost. Rychle jsem se rozloučil a upaloval jsem k domovu, ale revoluční události byly rychlejší. - Chybělo mně jenom několik kroků.

Když jsem se potom uvedl do společensky únosného stavu, zjistil jsem, že po kocovině ani jiných stavech není ani stopy.

Budu muset poprosit stařenku, aby mi dala trochu té její medicíny. Jsem člověk přející a medicínu bych rád věnovat některému z kamarádů, který také velice rád připíjí na zdraví.

Rozhovor u řeky

V krásném, slunečnými paprsky příjemně prohřátém dni, sedí babička se svou vnučkou u řeky. Dítě poskakuje, po břehu sbírá oblázky, spolu s vodou vydrhnutým klacíky a hází je do skotačivých stříbrných vlnek vody. Po chvíli ručka umdlévá od jednotvárné námahy, dítě si sedá do trávy vedle babičky a začíná rozhovor.

„Babi, ty spíš?“

„Ne, nespím. Proč myslíš?“

„No protože máš zavřené oči.“

„To já jen poslouchám, jak si ta řeka zpívá.“

„Zpívá? Já nic neslyším.“

„Tak to zkus jako já; zavři oči a dobře poslouchej.“

„Jééé, babi, ta řeka je jako bublifuk, také tak bublá. A jak se vlastně ta řeka jmenuje?“

„Bečva.“

„Bečva? So té přece děda sbírá na podzim spadané ovoce na zahradě a pak z toho nechává udělat takové pití, které děti nesmí pít.“

„Ty myslíš slivovici.“

„Jo, to je to pití! Babi, a z té vody v řece se vyrábí také nějaké pití? A jak se jmenuje?“

„Tak počkej, počkej, pěkně po pořádku. Řeka se jmenuje Bečva a ne Bečka. A žádné pití se z ní nevyrábí, ani se přímo nesmí pít, protože by mohla obsahovat bacily.“

„Jůůů, babi, já jsem si teď vzpomněla, jak děda říkal o jedné cizí paní: No teda, ta je jako bečka. A neměla ani ovoce ani vodu. Tak já teď tomu vůbec nerozumím.“

„A čemu nerozumíš?“

„No těm slovům přece. Bečva – bečka.“

Dítě vzalo proutek a šlehalo s ním do vody. Po chvíli jej upustilo a dívalo se, jak jej proud vody unáší stále dál a dál až zmizel z dohledu.

„Babi a neuplavalo náhodou té bečce nějaké písmenko?“

„Prosím tě, co jsou to za nesmysly. Jak jsi na to přišla?“

„No víš, když jsme jednou byli v restauraci a táta si dal česnekovou polévku, tak ji nesnědl, protože mu nechutnala. A mámě říkal, že je to hrozná břečka. Bečva – bečka – břečka Ta slova jsou si hrozně podobná.“

„Nóóó, podobná sice jsou, ale každé znamená něco jiného: Břečka je řídká, nechutná a také na pohled nelákavá tekutina nebo kaše. Bečka je velký, nejčastěji dřevěný sud, který je nahoře i dole stejně široký a uprostřed je širší, tlustší.“

„Aha, tak já už vím, proč děda říkal o té paní, že je jak bečka; ona měla moc velký zadek a břicho, že?“

„Já jsem tu paní neviděla, ale tak nějak by to mohlo být.“

„Babi, ale já pořád nevím, proč se ta řeka jmenuje Bečva a ne třeba Bublinka, když tak hezky bublá?“

„Jóó, holčičko, to máš vidět, jak ta tvoje Bublinka dovede hučet, naříkat, řvát a, jak se tady na Valašsku říká, bečet, když dlouho a vydatně prší! To pak nahání hrůzu všem lidem, kteří žijí na jejich březích. A ti lidé již několikrát zažili dračici Bečvu vylitou z koryta. Strhávala stromy, břehy, kůlny a vše, co jí stálo v cestě. Se svými uloupenými poklady pak s velkým řevem uháněla do dalších měst a údolí.“

„Babi, paní učitelka nám četla pohádku o pasáčkovu, kterému se ztratila ovečka. On ji šel hledat a našel ji podle jejího naříkání v jámě do které spadla, zlomila si nožičku a proto nemohla ven.“

„Tak vidíš, ovečka bolestně naříkala – bečela. A řekla, když naříká – také bečí, tak tady lidé říkají pláči.“

„Babičko, já už asi vím, jak to s tou řekou je. Když moc dlouho prší a řeka naříká, co všechno ve vodě plave a co ona musí nést, tak lidé říkali, že řeka bečí a proto jí dali jméno Bečva!“

„Ano, holčičko, tak bychom asi to naše povídání mohly uzavřít.“

„Babi, já jsem dostala ohromný hlad a žízeň. Pojd' mně, prosím tě, něco dát k snědku nebo budu také hlady bečet.“

„Tak pojd', ty můj mudrlante.“

„Ahoj řeko Bečvo – moje Bublínko!“

Rožnovský jezdecký oddíl v mé paměti

V době po druhé světové válce udělal u nás, v Rožnově pod Radhoštěm, první nesmělé kroky k propagaci jezdeckého sportu Jan Merta. Byl sice vyučený pekařem, ale na vojně ho zařadili k jezdeckému pluku do Brna. Tam postupem času získal hodnost poddůstojníka a trenéra jezdců a koní.

Po ukončení presenční služby a shodou okolností i po zrušení pluku dále chtěl zůstat u koní. Proto přijal zaměstnání u Státního, později Školního statku v Rožnově pod Radhoštěm. Pracoval tam jako kočí, s párem koní navážel krmivo pro dojnice ustájené na Dolních Pasekách a na Hradisku. Škola v té době měla jen dva koně. Pro něj to byla příležitost jak se svézt ze stáje do stáje na neosedlaném koni, nebo takto zajet do města ke kováři Holubovi. Žáci školy v hodinách praktické výuky jeho dovednost v ovládnutí koně bez oprati velmi obdivovali. Některým se to zalíbilo natolik, že na vedení školy vznesli požadavek, aby jim v rámci studia byla ve volném čase umožněna výuka jízdy na koni. Po nějakém čase se jim přání splnilo. Zájemců stále přibývalo nejen mezi žáky, ale i z řad dospělých občanů města. Pod tímto tlakem škola přikoupila další čtyři koně podle výběru pana Merty. Ten dobře znal všechny koně v okolí, věděl, který hospodář chce prodat koně nevhodné k tahu a z nich vybral a koupil pro školu koně jen za jateční cenu. S jejich ustájením nebyl problém, svůj prázdný chlév nabídl Školnímu statku pan Solanský v Tylovicích jen za přenechání koňského hnoje. Ošetřovat je tam kromě pana Merty chodili podle rozvrhu všichni, kdo se chtěli na koních projet. Jak běžel čas, zdokonalovali se koně i jezdci. Po zvládnutí základního výcviku postupně docházelo k vyjížděním do terénu. Trasu jednotlivým zájemcům určoval Ruda Nedvěd nebo Jan Merta.

Tehdejší správce státního statku Ludvík Bíza se rozhodl v roce 1963 uspořádat první dostihové propagační závody přes proutěné překážky v prostoru za dnešním Autocamp Sport. Další dva dostihové závody pořádané ve spolupráci se zemědělským podnikem Zubří se uskutečnily v místech dnešní zástavby podniku Oseva. Těchto dvou závodů se zúčastnili koně i jezdci z Velkých Karlovic pod vedením R. Holčáka a byla to vskutku krásná podívaná. Rožnovskými závodníky tehdy byli Jan Merta a studentky gymnázia Eva Hrubá a Jana Burdová. Přes veliké fandění rožnovských diváků si v obou závodech výhru odnesli Valaši z Velkých Karlovic.

Právě tyto dva závody daly v roce 1965 vedení Státního statku v Rožnově pod Radhoštěm podnět k založení jezdeckého oddílu, který měl 18 členů a čtyři pracovní koně k oboustrannému účelu. V roce 1970 pak byl na žádost žáků Střední zemědělsko technické školy založen jezdecký kroužek SSM, měl 22 členů a pět koní.

Za rok byly obě zájmové skupiny sloučeny pod TJ Rožnov. Koně byli ustájeni na Školním statku v Tylovicích. Předsedou oddílu se stal profesor zemědělského učiliště z Valašského Meziříčí ing. Kamil Klos. Z kondičních vyjížděk do terénu se stal pravidelný trenink, pro parkurové skákání až od jara

1972. Pod vedením trenéra Rudy Nedvěda nastal v provizorní jízdárně těžký život pro jezdce i pro koně. Ale už na podzim roku 1972 začal oddíl závodit v soutěži „O rožnovskou ostruhu“ na hřišti kopané v Tylovicích.

V sedmdesátých letech získával jezdecký sport v našem městě velkou oblibu. Ne však u všech. Soudruh Hamrala, člen městského výboru strany, podal tehdy návrh, aby se jezdecký sport nepodporoval. S odůvodněním, že je to jen buržoazní přežitek a práci koní zastanou traktory. Naopak zástupci jezdeckého oddílu zdůrazňovali, že jezdecktví není jen „vození si zadku“, ale účelné využití volného času mládeže, zdokonalování její zdatnosti, zdůrazňovali, že brání vysedávání mládeže v hospodách s konzumací alkoholu a učí zodpovědnosti ve vztahu ke zvířeti a povinnostem vůbec.

Nepominutelné jsou i rehabilitační schopnosti práce s koňmi, což jsem zakusil i na vlastní kůži. Protože jsem nepochopil smysl okupace vojsk spřátelených armád v roce 1968 a po Husákových politicko hospodářských prověrkách jsem se dostal do těžkostí, propadl jsem těžké depresi. Pomohl mi odchod z prostředí Tesly a zařazení se mezi zemědělce na Školním statku. Koně a lidé kolem nich se stali mými léčiteli. Vyjíždky na hřbetě koně do terénu, v létě nebo v zimě, na pastviny, do lesů, brodit se v závějích sněhu, to byl balzám na moji zraněnou duši. Do dnešních dnů jsem těmto lidem i koním vděčný, že mne vzali mezi sebe a dali mi zapomenout, že mi ukázali, že jsou v životě jiné hezké věci. Odměňoval jsem se jim svou řemeslnou dovedností, ochotou pracovat bez honoráře při budování a stavění parkurových překážek, údržbou stání a boxů pro koně i propagací a organizací závodů. Budování nového jezdeckého areálu na Bučiskách tehdy zaměstnávalo všechny členy našeho oddílu. Za celou dobu výstavby tam odpracovali celkem 15 235 hodin, já sám přes 400 hodin. Jako doklad může posloužit legitimace TJ „Bud fit“, vydaná všem osmdesáti členům. Kromě záznamu odpracovaných hodin umožňovala průkazka volný vstup na koupaliště

Jezdecký areál na Bučiskách nám byl do užívání slavnostně předán

20. listopadu 1976 předsedou Městského národního výboru s. Bučkem, předsedou TJ Jar. Dvořáčkem a Mir. Jáchymem, zástupcem SZTŠ

ing. Horníkem, zástupcem Ministerstva financí paní Cimrmanovou. Tito všichni mají největší zásluhu na tom, že se se stavbou vůbec začalo.

Do mozaiky vzpomínek mi schází fotografie ing. Luboše Nožičky, někdejšího vedoucího Školního statku, který má rovněž velkou zásluhu na rozvoji jezdeckého sportu u nás. Bohužel, zemřel sedmačtyřicetiletý roku 1975.

Po několik let se na jeho počest pořádá „Memoriál ing. Miloše Nožičky v parkurovém skákání“, který byl pak přejmenován na závod s názvem „Cena Bečvy“.

Ve druhé polovině sedmdesátých let se závod „O rožnovskou ostruhu“, nekonal, vše se soustředilo k výstavbě jízdárny. V té době vzrostl počet členů až na 80, oddíl choval 17 koní. Do závodního družstva byli zařazeni koně Seneka, Gama, Kamila, Vihar, Princ a Model, který míval největší úspěch. Výraznými členy oddílu a závodními jezdci tehdy byli Antonín Kvapil, Jan Kopiš, Radek Žák, Aleš Metnár, Jiří Černocký, Karel a Jarek Havlíčkovi, Ruda Dulava, Olin Minarčík, Anna Blinková, Vladka Gengelová i další. Do funkce předsedy byl na členské schůzi zvolen ing. Milan Horník, trenérem jezdců

a koní se stal major ve výslužbě Mir. Novosad. Potřebovali jsme lidi s bohatými zkušenostmi a s organizačními schopnostmi. Náš jezdecký oddíl byl totiž pověřen Československým jezdeckým svazem uspořádáním celostátního mistrovství juniorů v soutěži „Militari“ pro rok 1978. Zásluhou těchto dvou mimořádně schopných organizátorů jsme to zvládli na jedničku.

Vše bylo skutečně pečlivě připraveno. Ustájení pro všechny koně v kryté jízdárně, ubytování jezdců a vedoucích ekypu, vyznačení tratě v terénu i mnoho jiného, co k takovým závodům patří. Hosté obdivovali moderní vybavení budovy, kde byl byt pro ošetřovatele, 4 boxy pro závodní a špičkové koně a 14 stání koní pro běžný výcvik. V přízemí sociální vybavení se sprchami, vodovod z vlastní studny, sedlářská dílna, sedlovna a skladiště krmiva. V prvním poschodí společenská místnost, z níž je prosklenou stěnou vidět do prostoru kryté jízdárny, bufet, kancelář a balkon pro rozhodčí závodu. Odměnou všem pořadatelům závodů bylo nejen uznání účastníků závodu, ale i to, že se stal vítězem člen jezdeckého oddílu TJ Rožnov pod Radhoštěm Jan Kopeš. Úspěch se opakoval i v následujícím roce, kdy v této soutěži zvítězil náš jezdec Radek Žák.

Jezdecký areál na Bučiskách se stal pro mnoho občanů města lákavým cílem procházky do přírody. Pozorovali koně jak se pasou, jak se chovají ve volném výběhu, nebo i ve stáji. Přicházeli s dětmi, nebo i bez nich, přinášeli koním suchý chléb, jablka, mrkev tak pravidelně, že je koně poznávali na dálku a rozběhli se k nim až k hrazení. Dnes už na to můžeme jen vzpomínat. Škoda, tato idyla zcela zanikla změnou majitele v roce 1998.

Od roku 1978 pořádal jezdecký oddíl ve spolupráci s Čedokem týdenní rekreační pobyty spojené s výcvikem jízdy na koni.

A byly organizovány další jezdecké soutěže. První ročník „Beskydské stezky“ se konal v roce 1983 a byl spojen s vesternovou soutěží. Dodnes ji organizuje Tomáš Zajc na Hradisku, ovšem pod jiným majitelem stáje. V tomto roce se stal předsedou oddílu Jar. Dorňák a hospodářem Jar. Wachtl.

Rok 1990 přinesl výročí 100 let organizované tělovýchovy a v našem městě výročí 25 let od založení jezdeckého oddílu. Na návrh výboru ZO TJ Rožnov pod Radhoštěm byli oceněni čestným uznáním nejúspěšnější funkcionáři jezdeckého oddílu, a to Jar. Novosad, ing. Horník, ing. Kamil Klos, Oldřich Parma, Jar. Wachtl a Rud. Nedvěd jako zakládající člen, dlouholetý funkcionář a úspěšný trenér oddílu. Organizátorům jezdeckého sportu v Rožnově se tedy dostalo uznání, ale změna politických podmínek přinesla pak v krátkém čase odliv zájmu o jezdecký areál na Bučiskách. Dnes můžeme vidět v ohradě se popásat tři koně a jízdárna s celým svým zázemím je opakovaně nabídnuta k prodeji. Pro všechny, kdo výstavbě areálu věnovali ve svých mladších letech i na úkor rodiny mnoho svého volného času, je z tohoto stavu smutno.

Jistě ne každý bude se mnou sdílet můj cituplný vztah a obdiv ke koním, každý máme rád něco jiného, každý máme se zvířaty své zkušenosti. Někdo se koní přímo bojí, někomu smrdí, jinému vadí hrubá práce kolem nich, včetně vyvážení mrvy, někdo má peníze věnované tomuto sportu za zbytečně vyhozené, podobně jako kdysi soudruh Hamrala. Takoví lidé nikdy nepochopí, že kůň, podobně jako pes, je něco jako člen rodiny o kterého se musíte starat

ve dne v noci, ve zdraví i v nemoci tak dlouho, dokud vás smrt nerozdělí. Mezi člověkem a koněm dochází k oboustrannému souznění a kůň se lidem za dobrou péči odměňuje svou věrnou službou. Jistý obdivovatel a jistě velký ctitel koní před lety napsal něco jako Promluvu koně k člověku:

Pane můj, dej mi nažrat a pečuj o mne. Promluv na mne dobrým slovem a já se budu snažit ti rozumět. Dopřej mi času pochopit tvé přání a nesahej hned po biči, když je snad nesplním. Když se bude blížit můj konec a já už nebudu mít sil ti sloužit, nenech mne trpět a strádat. Buď tak hodný, můj milovaný pane a připrav mi rychlou a milosrdnou smrt a buď se mnou v této chvíli, ty, který všechno víš a znáš. Dovol, abych si toto všechno u tebe vyprosil, já, který se narodil ve stáji pro tvoji radost, slávu a čest.....

Vzpomínal Josef Lichnovský, člen jezdeckého oddílu,
občan Rožnova pod Radhoštěm od roku 1953

MĚSTO v mé paměti II.

soubor literárních prací tvůrčí seniorské skupiny

2009

Práce nebyly jazykově a stylisticky upravovány.

Vydala Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm
Bezručova 519, tel 571 654 747, mobil 777 808 695
e-mail: knihovna@knir.cz, <http://www.knir.cz>